

Digital Speech Processing

به نام خدا

گروه هوش مصنوعی، دانشکده مهندسی
کامپیوتر

گفتار پردازش رقمی

آنالیز فوری

حمیدرضا برادران کاشانی

پاییز ۱۴۰۱

سرفصل مطالب

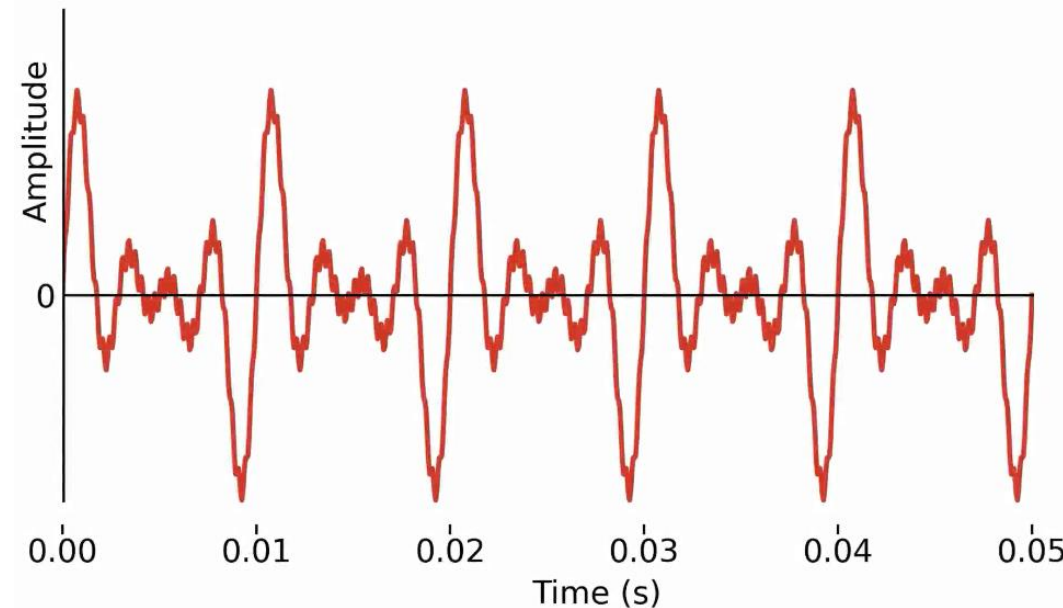
- ❖ بسط سری
- ❖ آنالیز فوریه
- ❖ تحلیل در حوزه فرکانس

Hamidreza Baradaran Kashani

گسترش سری (Series Expansion)

❖ یک سیگنال شبه گفتار را در نظر بگیرید:

❖ **آنالیز** یا **تحلیل** این سیگنال به چه معنا است؟

❖ می خواهیم بدانیم این سیگنال یا موج از چه سیگنال یا امواج دیگری ساخته شده است.

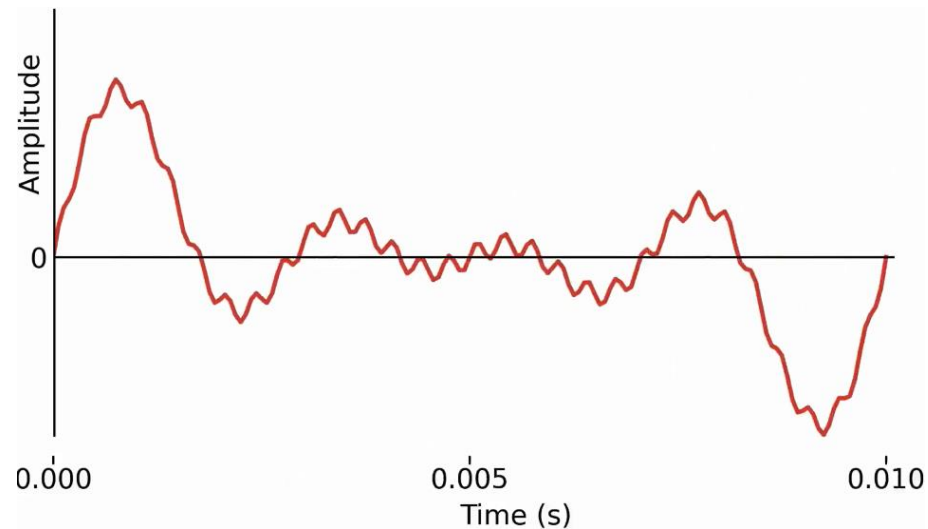
❖ روش **گسترش سری** به ما میگوید این سیگنال پیچیده از مجموع چه سیگنالهایی ساخته شده است.

Hamidreza Baradaran Kashani

گسترش سری (Series Expansion)

❖ یک دوره تناوب این سیگنال را در نظر بگیریم:

❖ حال می خواهیم این سیگنال را بصورت مجموع یک سری تابع یا سیگنال ساده نشان دهیم که به آنها توابع پایه (basis functions) می گوییم.

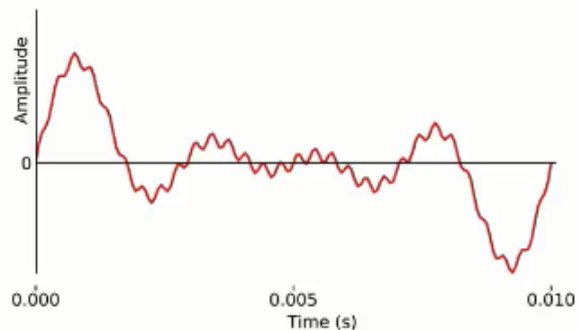
❖ ساده ترین نوع تابع پایه: **سیگنال سینوسی** که متناوب است.

Hamidreza Baradaran Kashani

گسترش سری (Series Expansion)

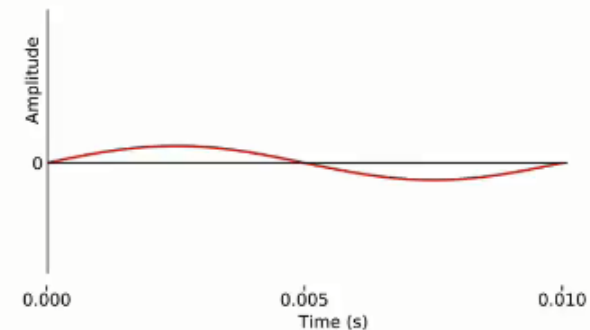
اولین تابع پایه بزرگترین دوره تناوب را دارد

\approx

$=$

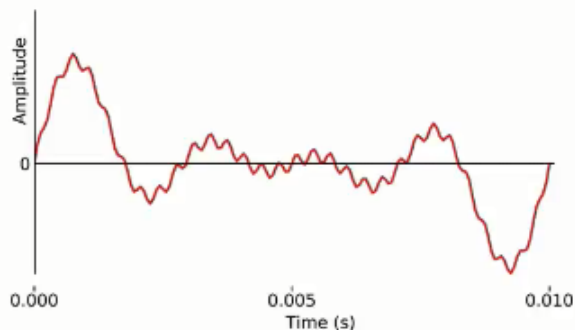

Idaran Kashani

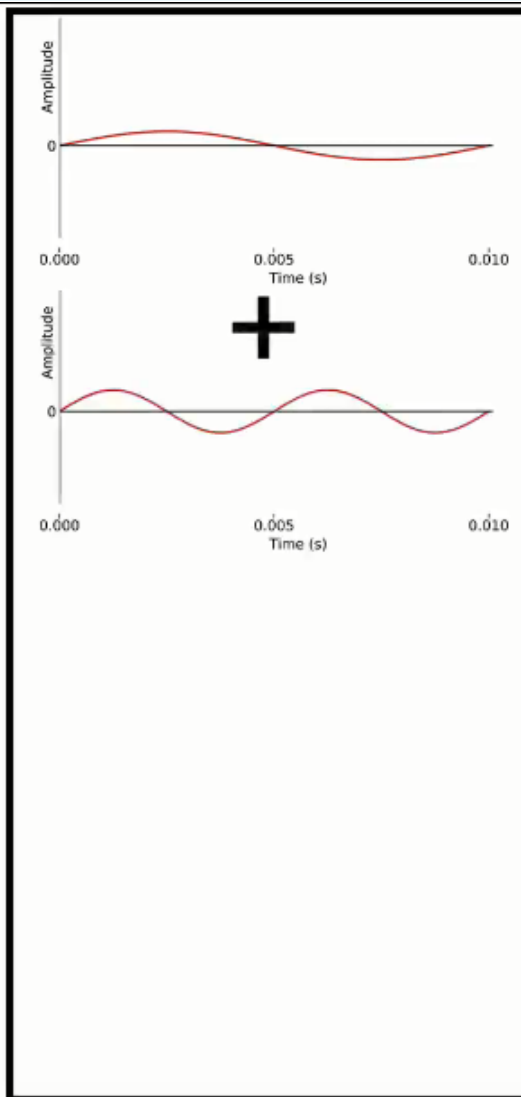

گسترش سری (Series Expansion)

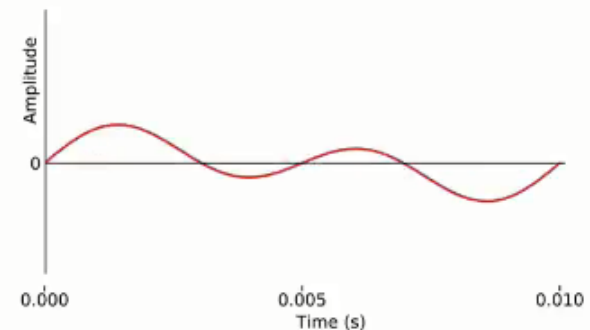
دومین تابع پایه نصف دوره تناوب
اولین را دارد

\approx

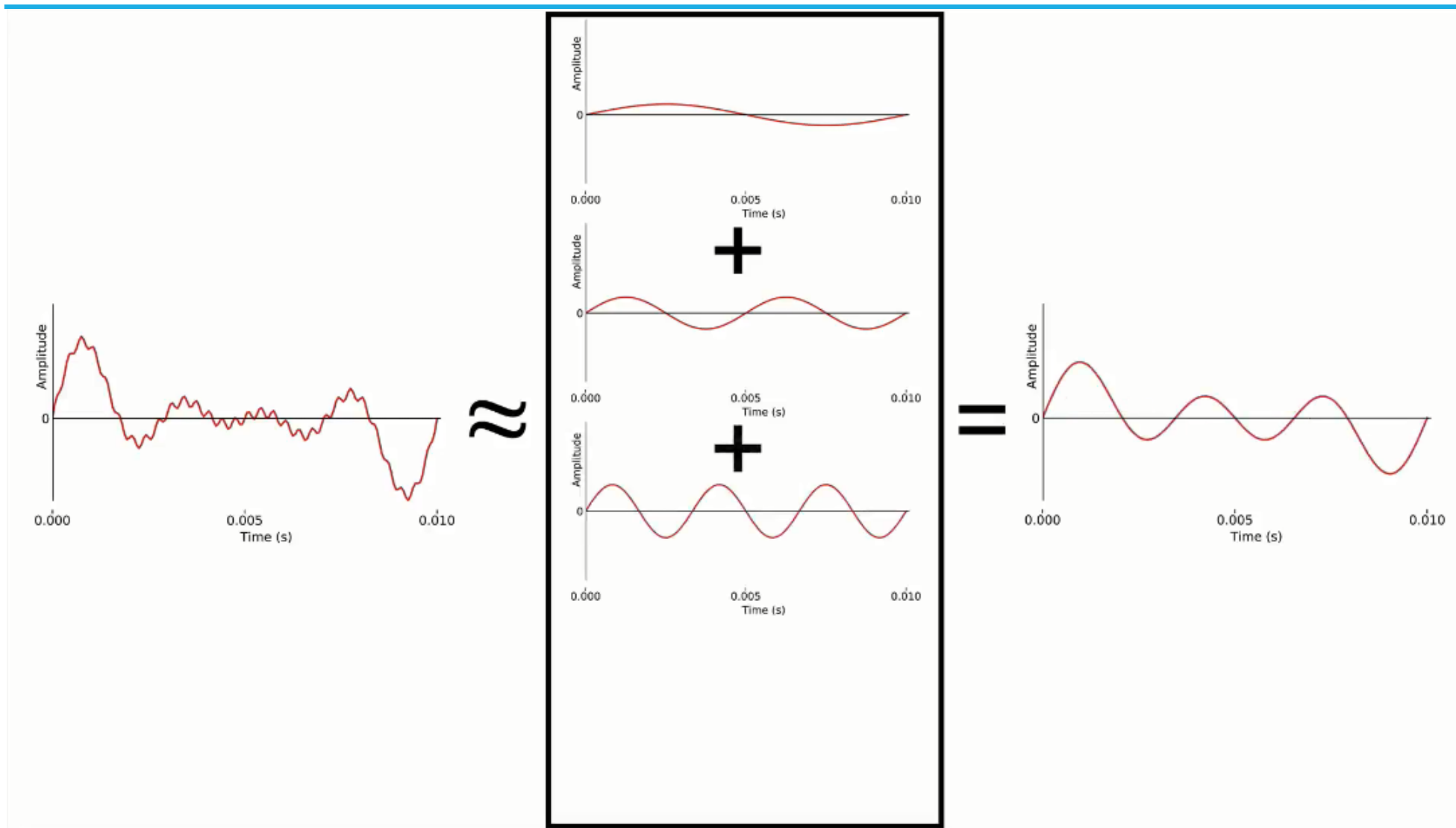
$=$

Iaran Kashani

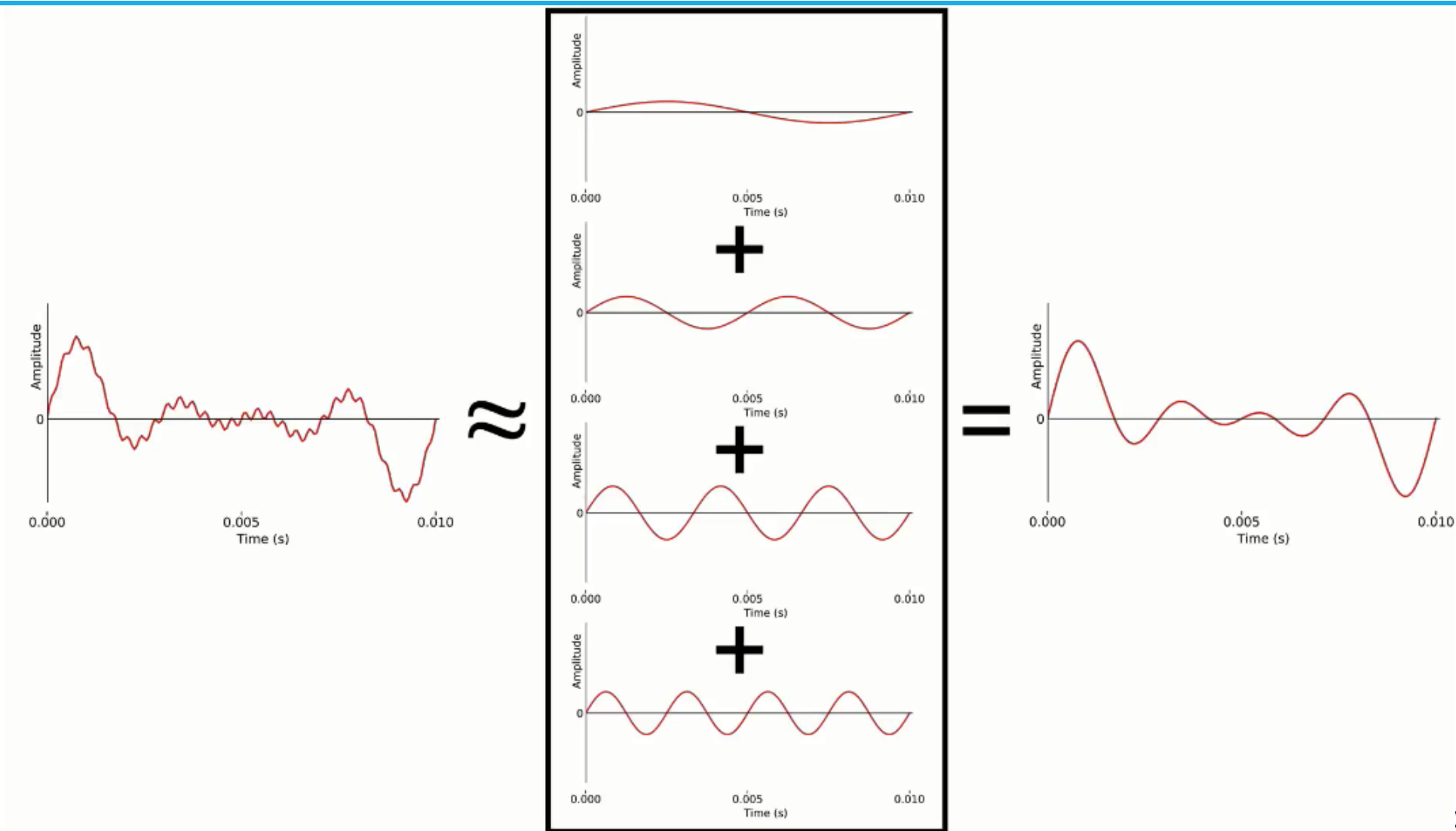
گسترش سری (Series Expansion)

Jaran Kashani

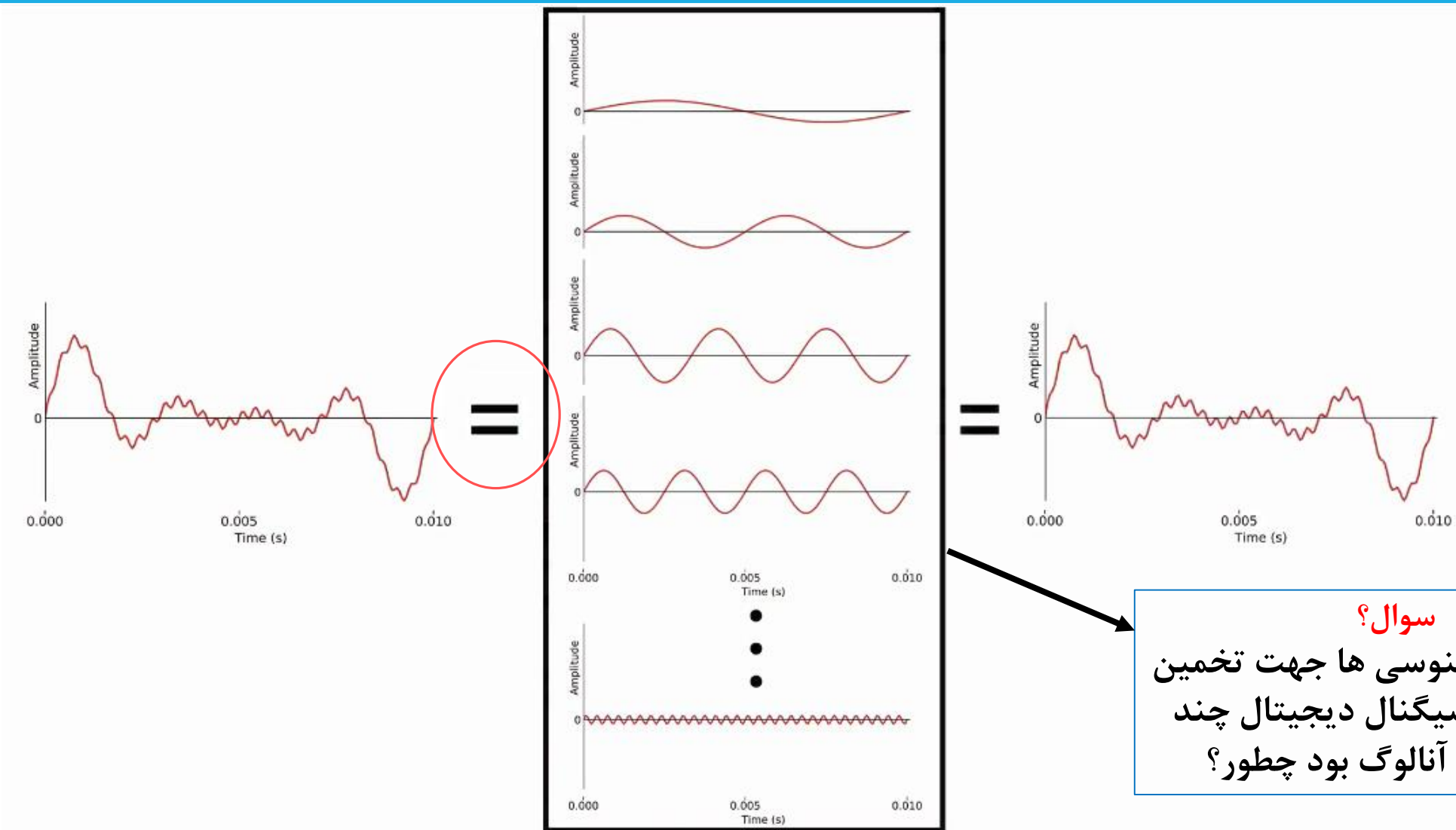
گسترش سری (Series Expansion)

rdaran Kashani

گسترش سری (Series Expansion)

Idaran Kashani

گسترش سری (Series Expansion)

❖ تعبیر دیگر:

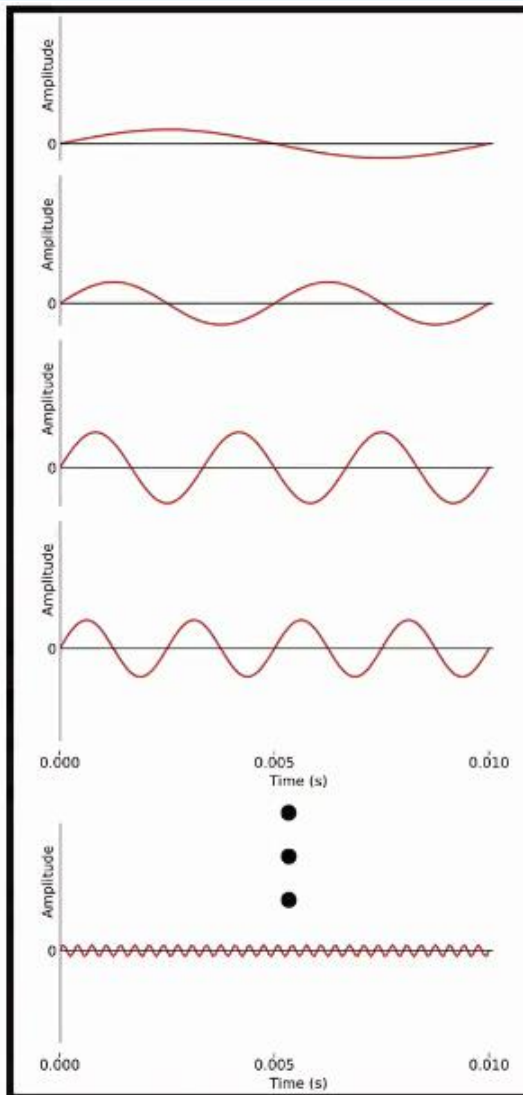
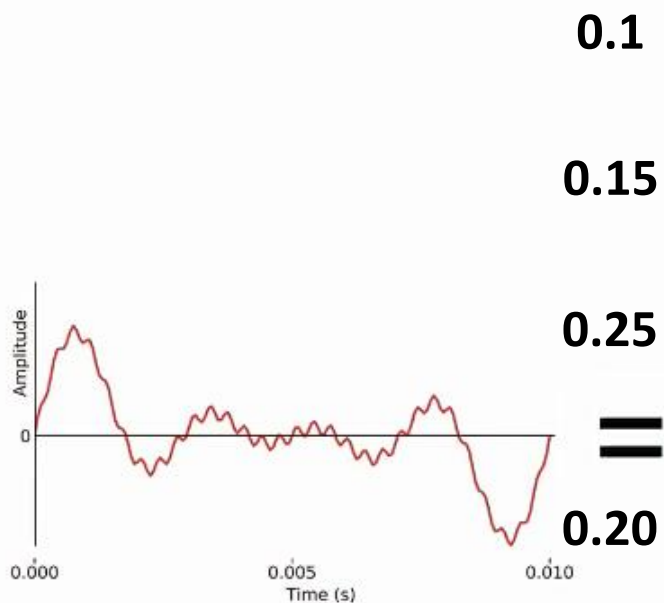
❖ توابع پایه خود نیز سیگنال های دیجیتال هستند.

❖ بالاترین فرکانس در این توابع پایه برابر با فرکانس نایکویست است.

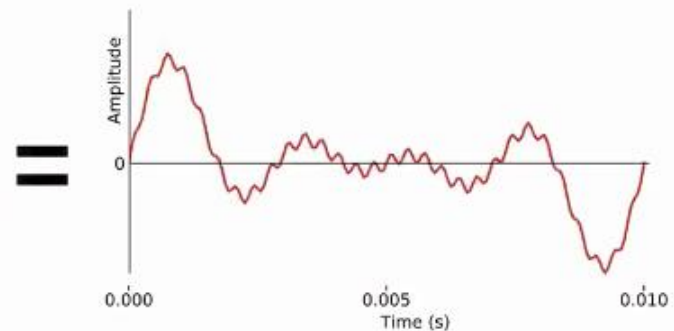
❖ پس اگر تعداد محدودی سیگنال دیجیتال که بیشترین فرکانس آنها برابر با فرکانس نایکویست هست را با یکدیگر جمع کنیم، دقیقاً به سیگنال دیجیتال اولیه می‌رسیم.

گسترش سری (Series Expansion)

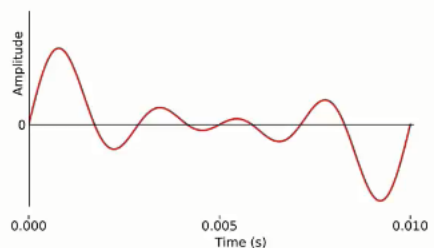
برای بازسازی سیگنال اصلی
توابع پایه بایستی با وزن های
مشخصی با یکدیگر جمع شوند.

در واقع یک موج پیچیده را بصورت
جمع وزن دار یک سری سینوسی با
فرکانس های مشخص نوشتیم (بسط
سری)

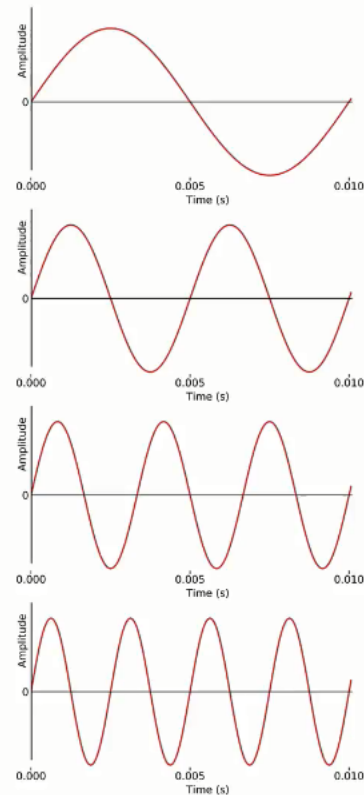

گسترش سری (Series Expansion)

=

$$\begin{aligned} &0.10 \times \\ &+ 0.15 \times \\ &+ 0.25 \times \\ &+ 0.20 \times \end{aligned}$$

آنالیز
فوریه

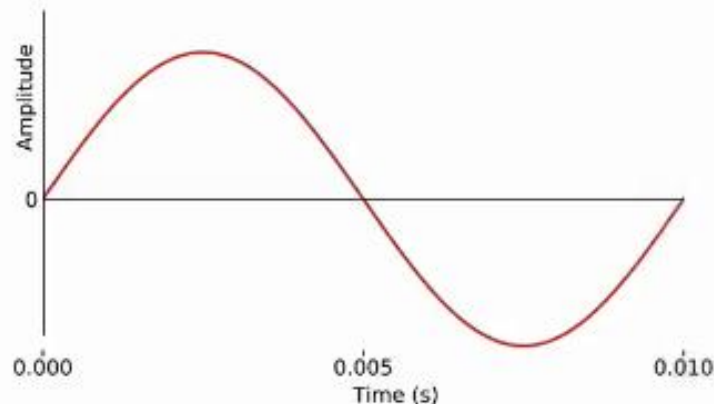
این ضرایب چگونه حاصل می شود؟ (با
فرض داشتن سیگنال اولیه و توابع پایه)

Hamidreza Baradaran Kashani

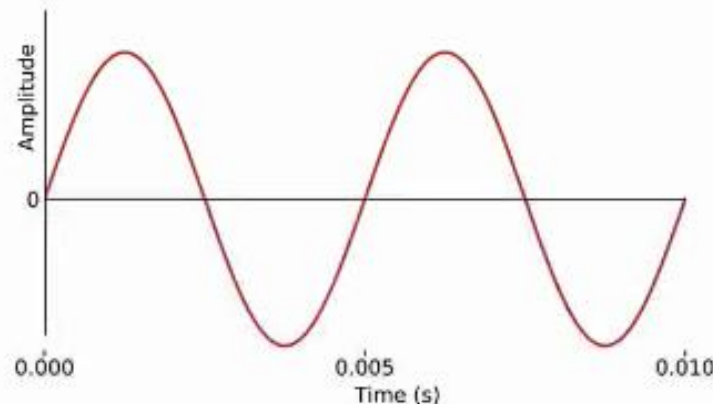

آنالیز فوریه

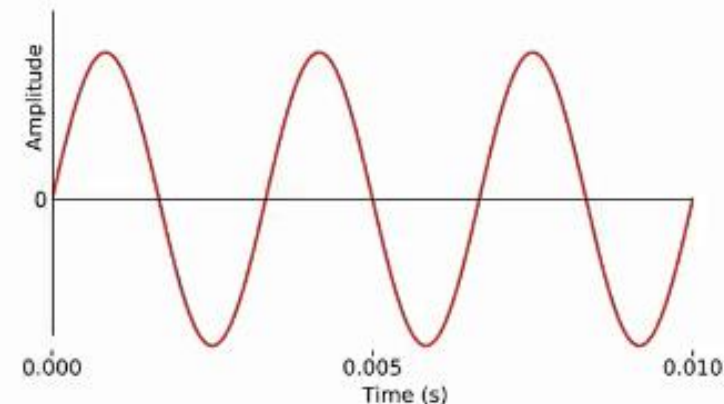
100 Hz

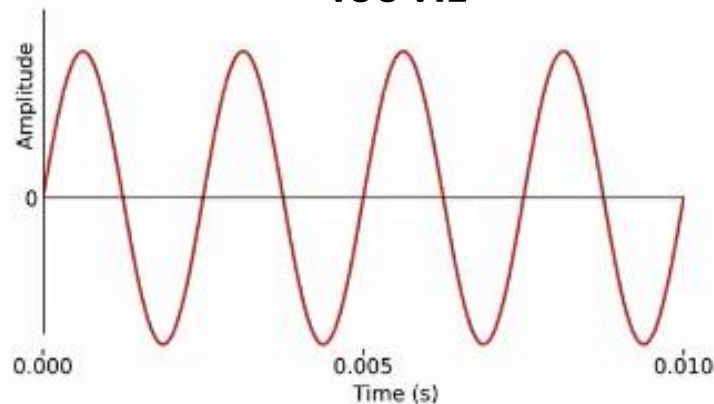
200 Hz

300 Hz

400 Hz

سوال؟

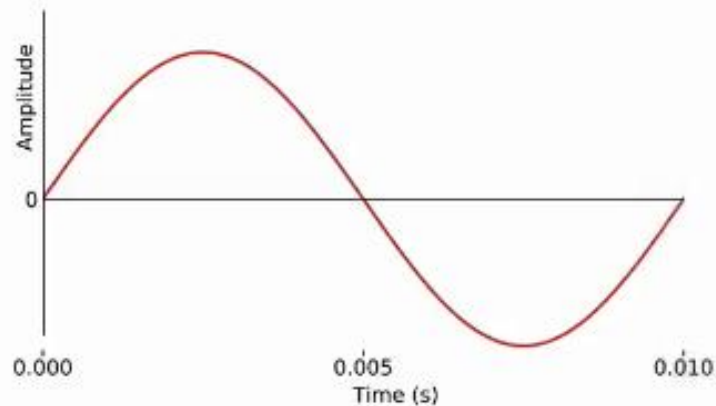
اگر فرکانس نمونه برداری 16kHz باشد،
فرکانس بیشترین تابع پایه چند
است؟

Hamidreza Baradaran Kashani

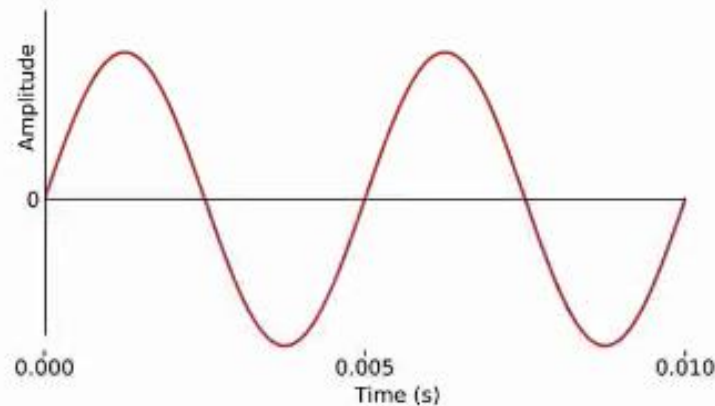

آنالیز فوریه

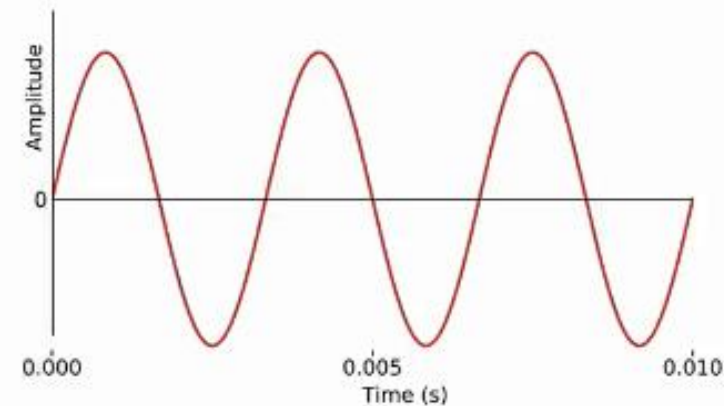
100 Hz

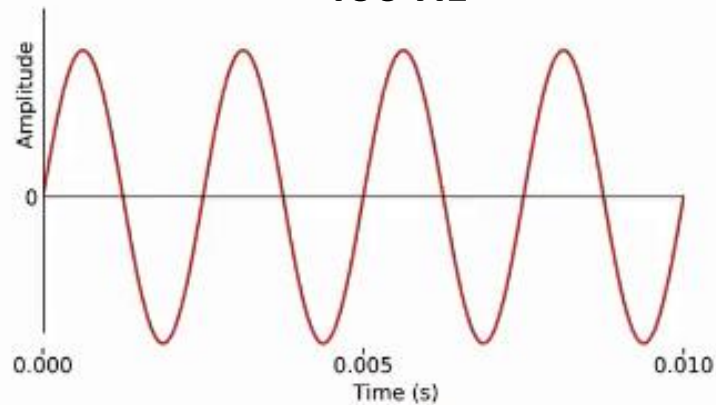
200 Hz

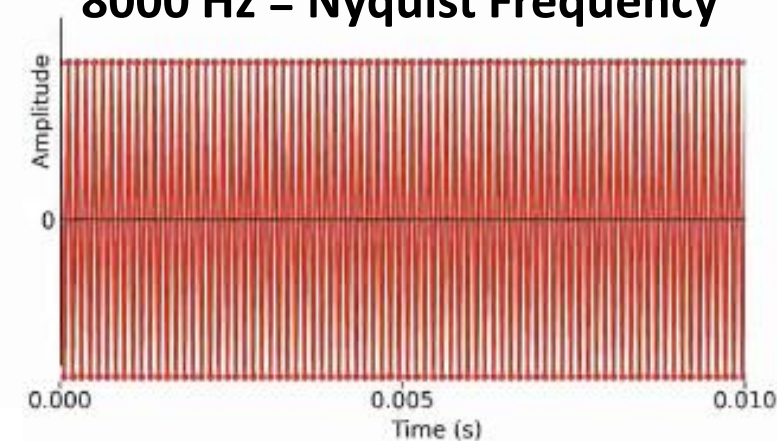
300 Hz

400 Hz

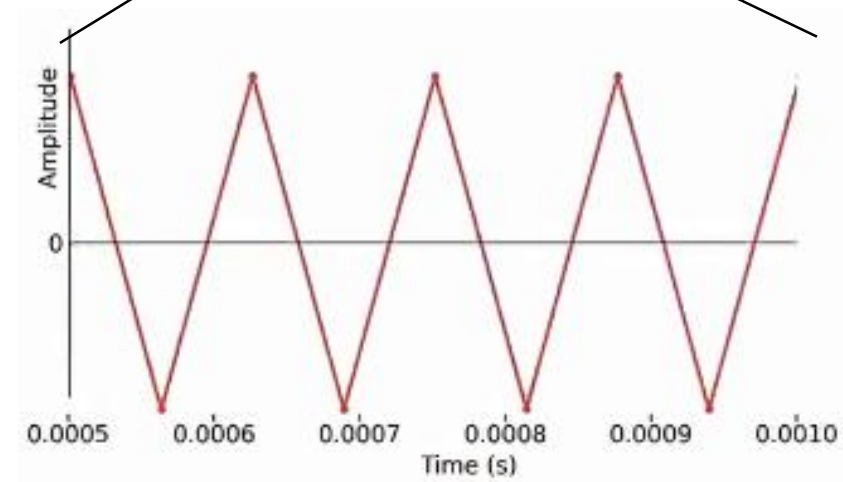
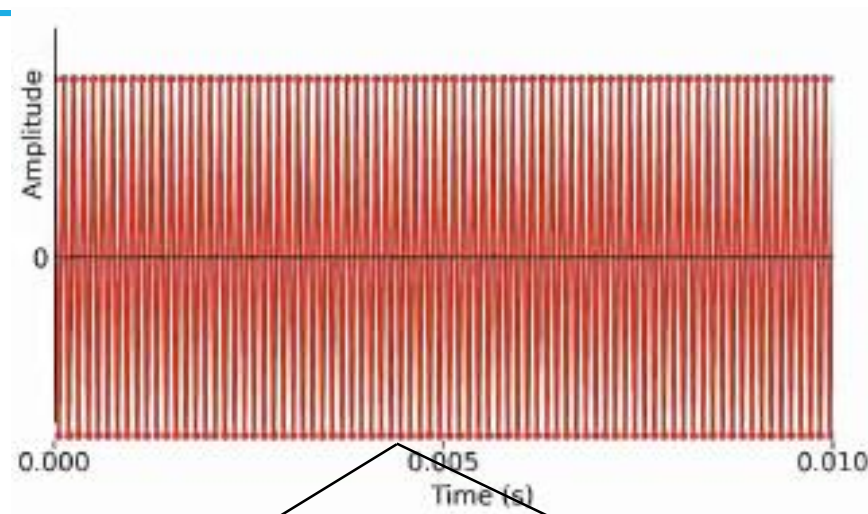
8000 Hz = Nyquist Frequency

Hamidreza Baradaran Kashani

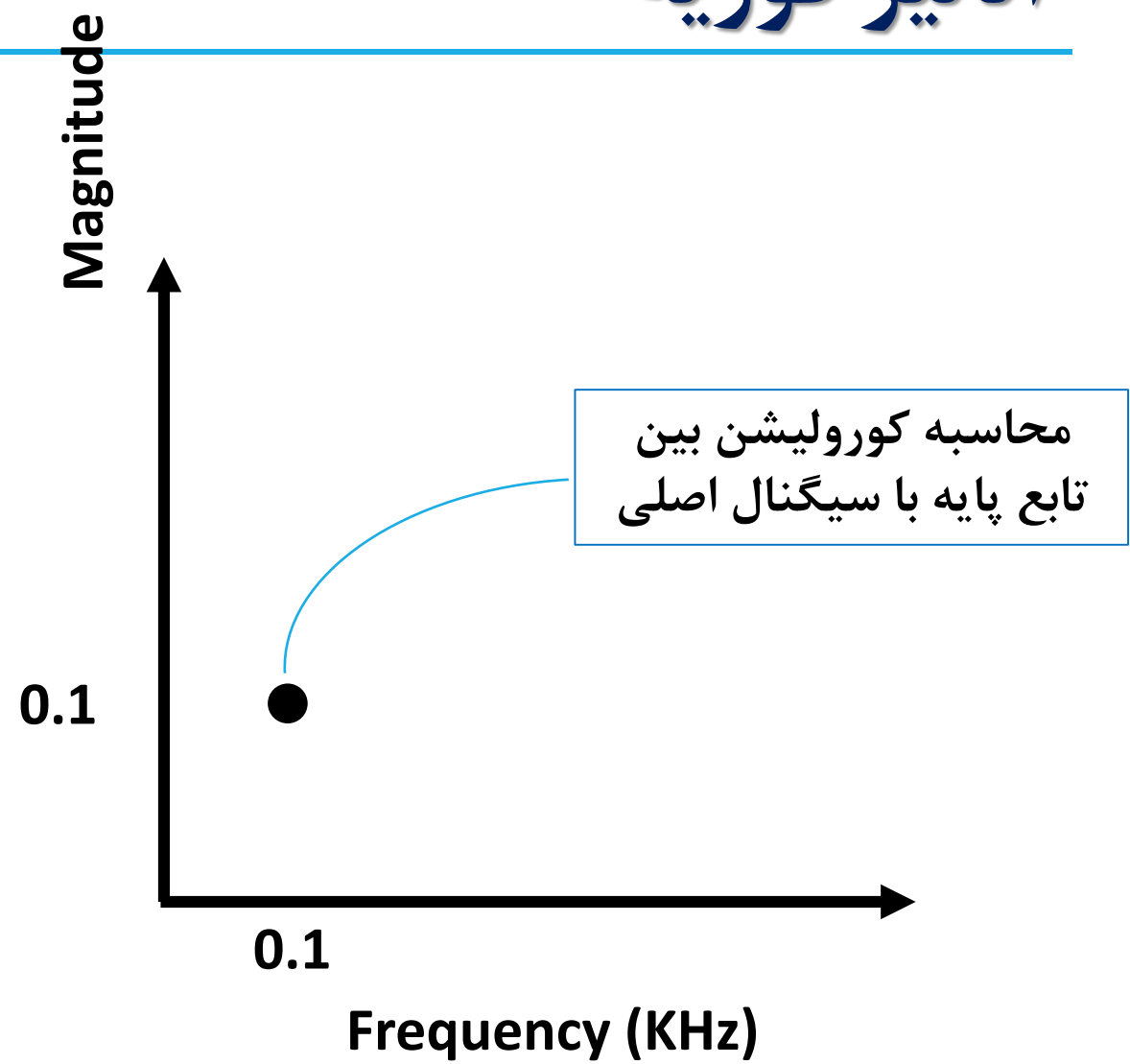
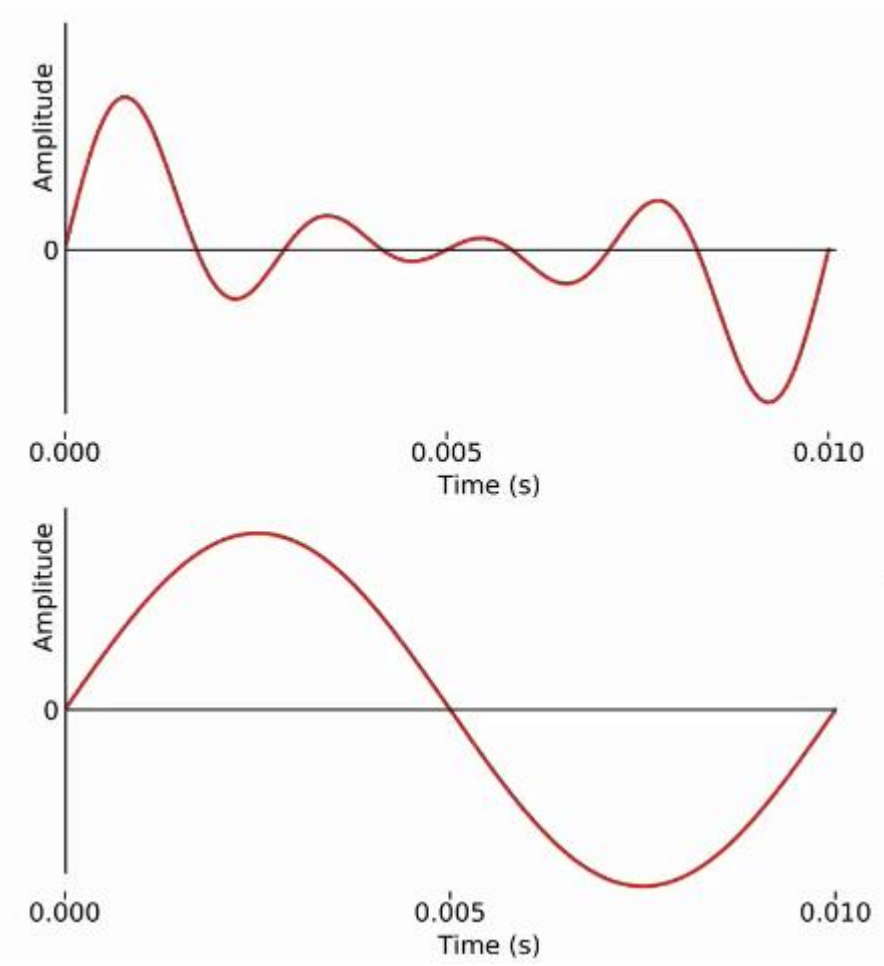
آنالیز فوریه

Hamidreza Baradaran Kashani

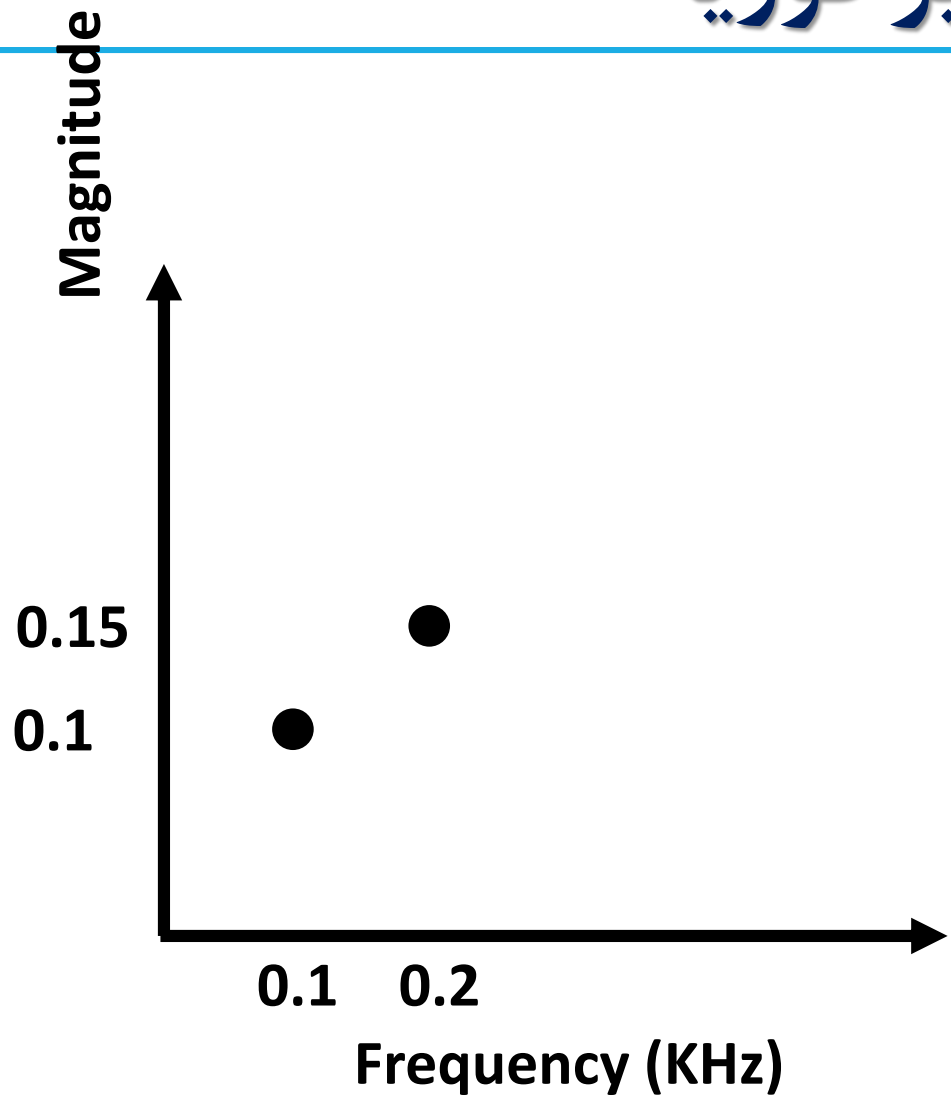
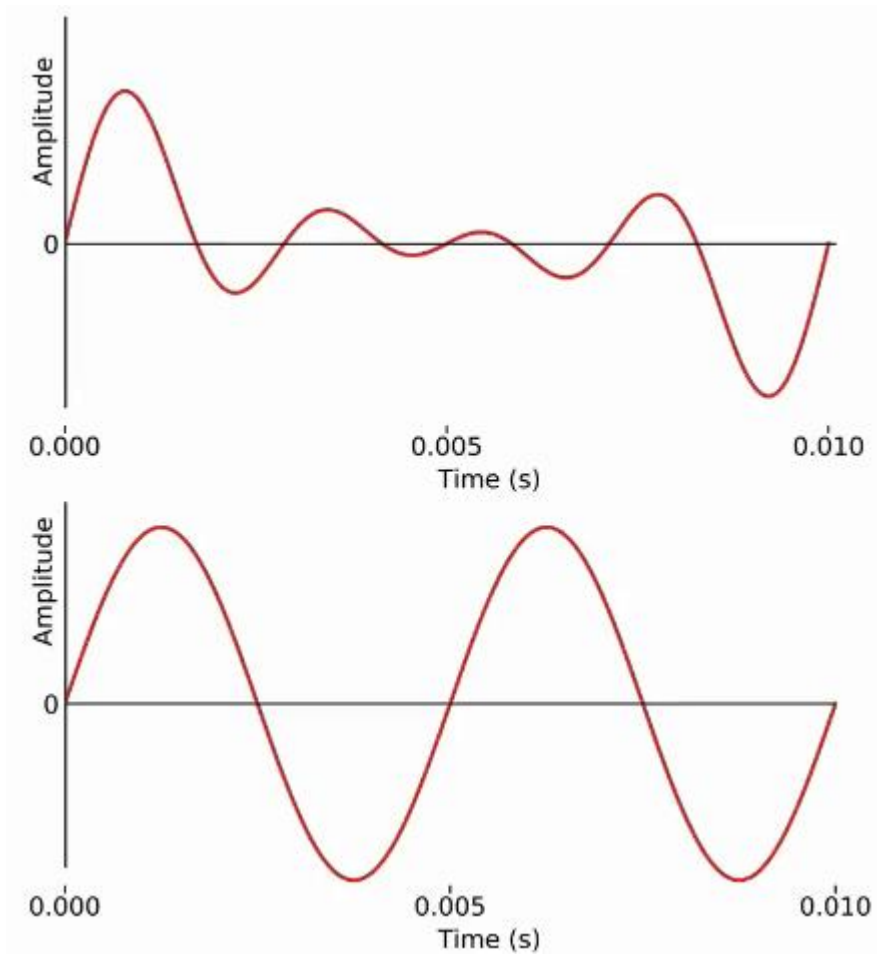
آنالیز فوریه

Hamidreza Baradaran Kashani

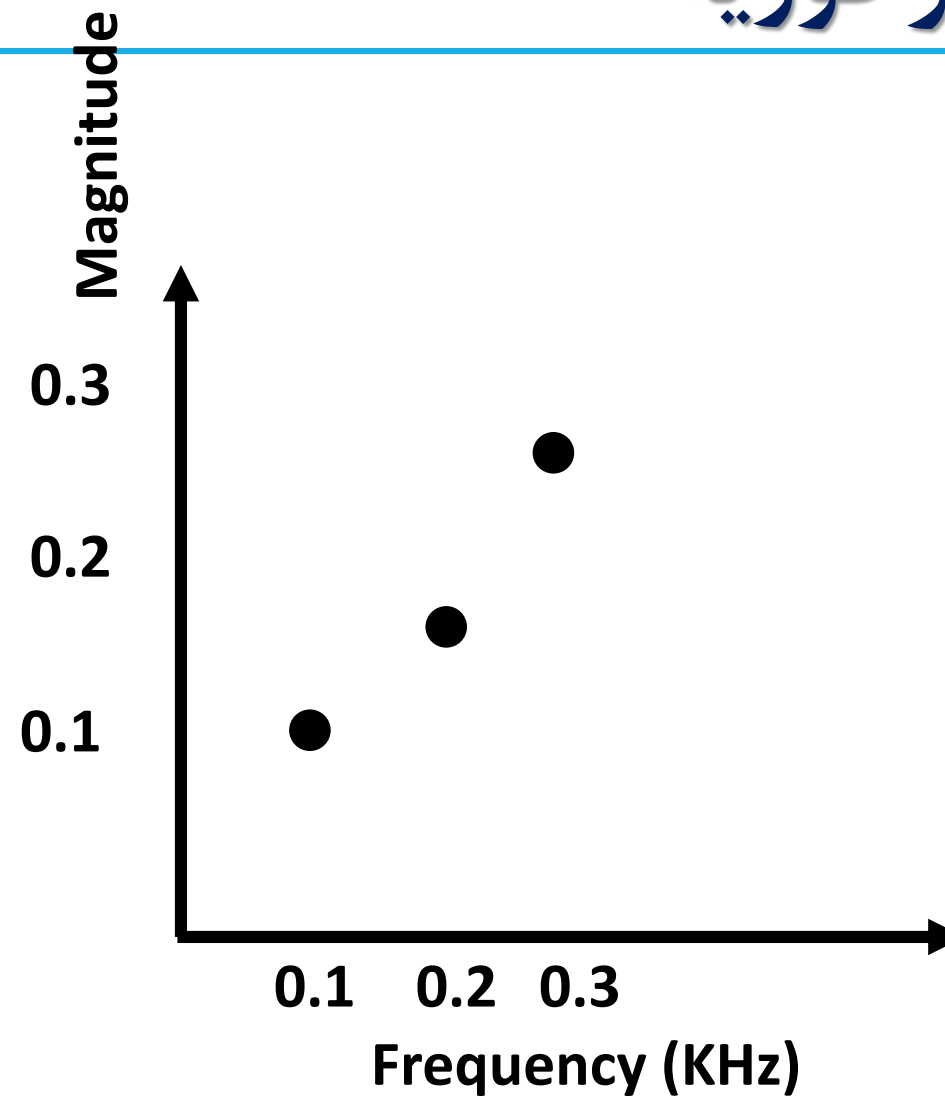
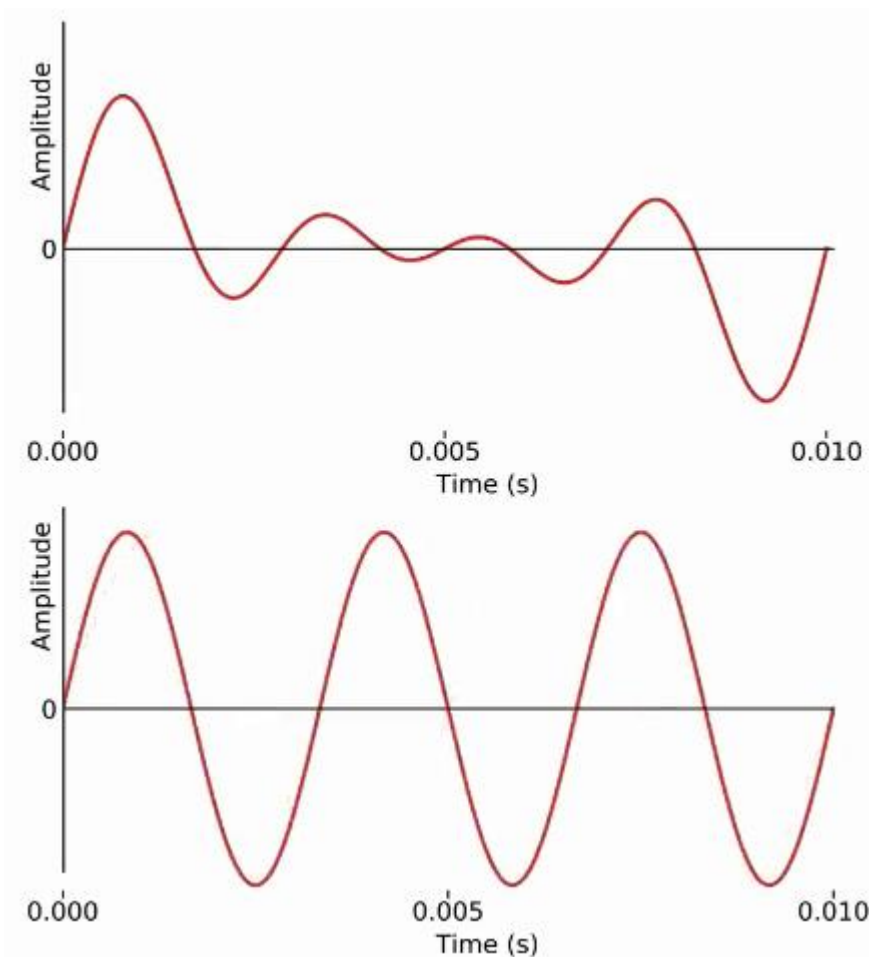
آنالیز فوریه

Hamidreza Baradaran Kashani

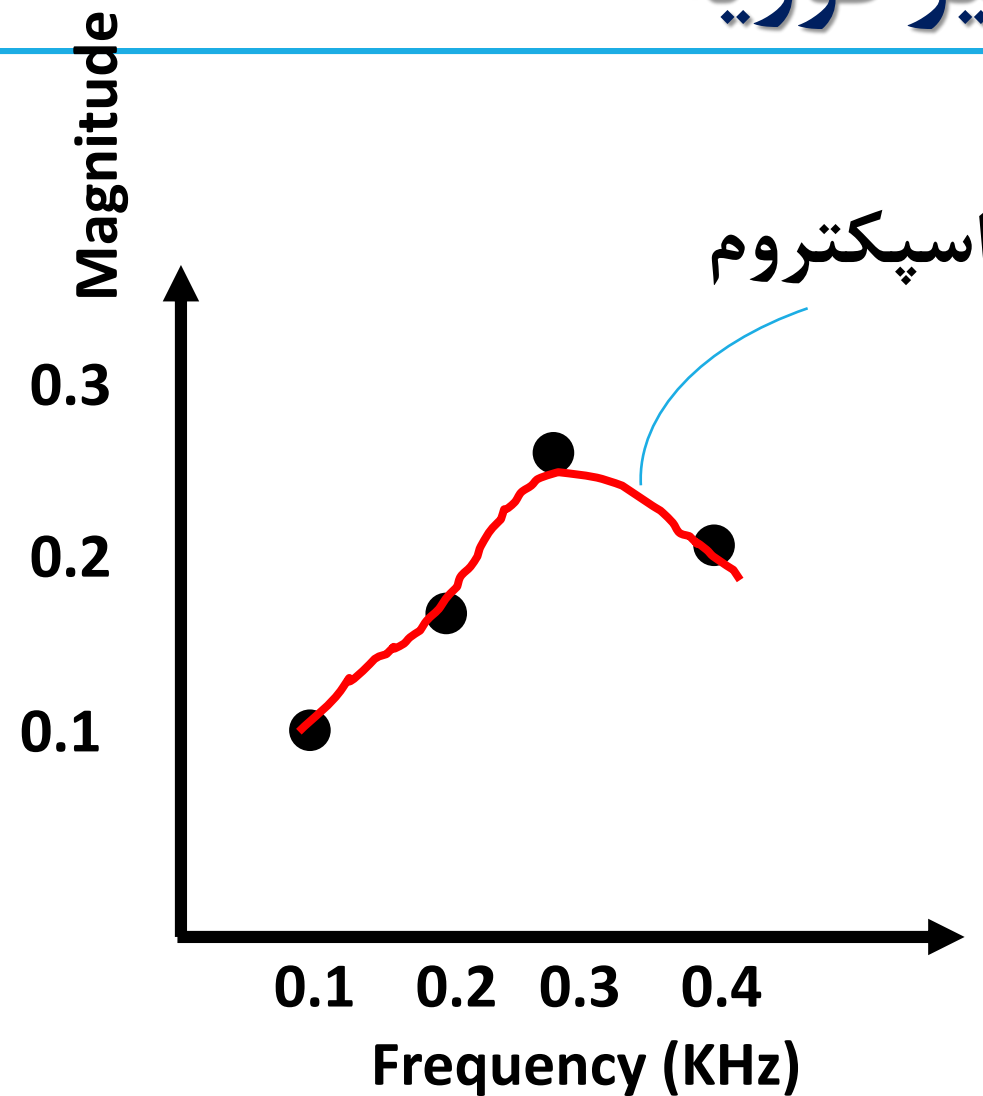
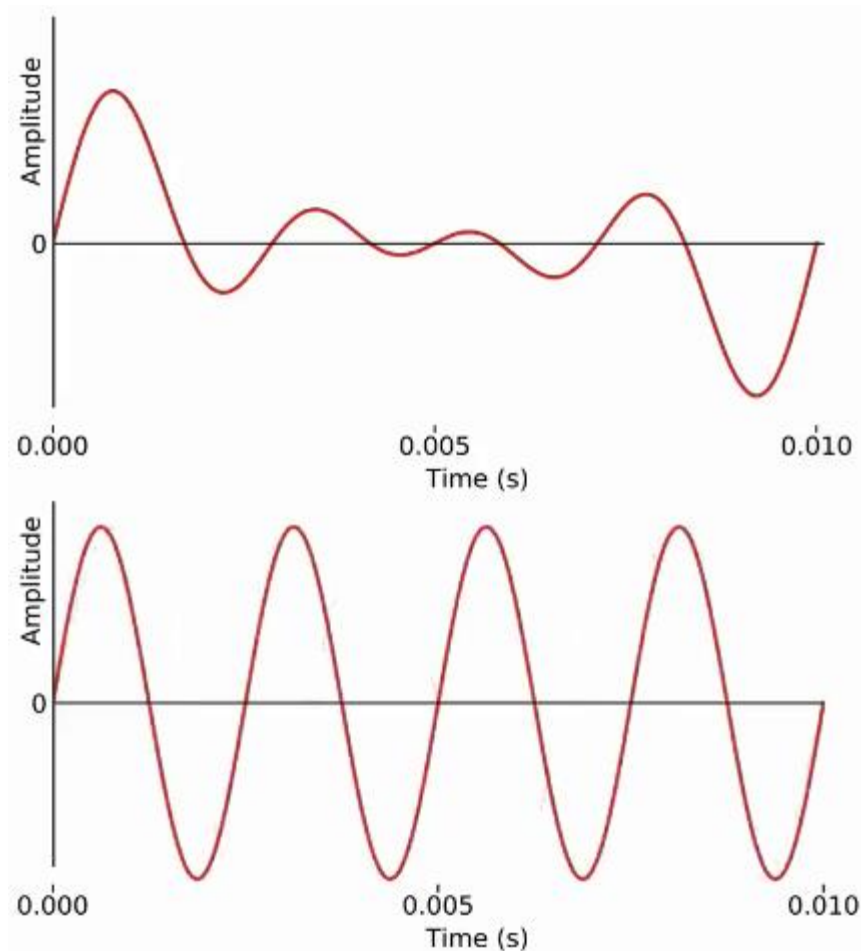
آنالیز فوریه

Hamidreza Baradaran Kashani

آنالیز فوریه

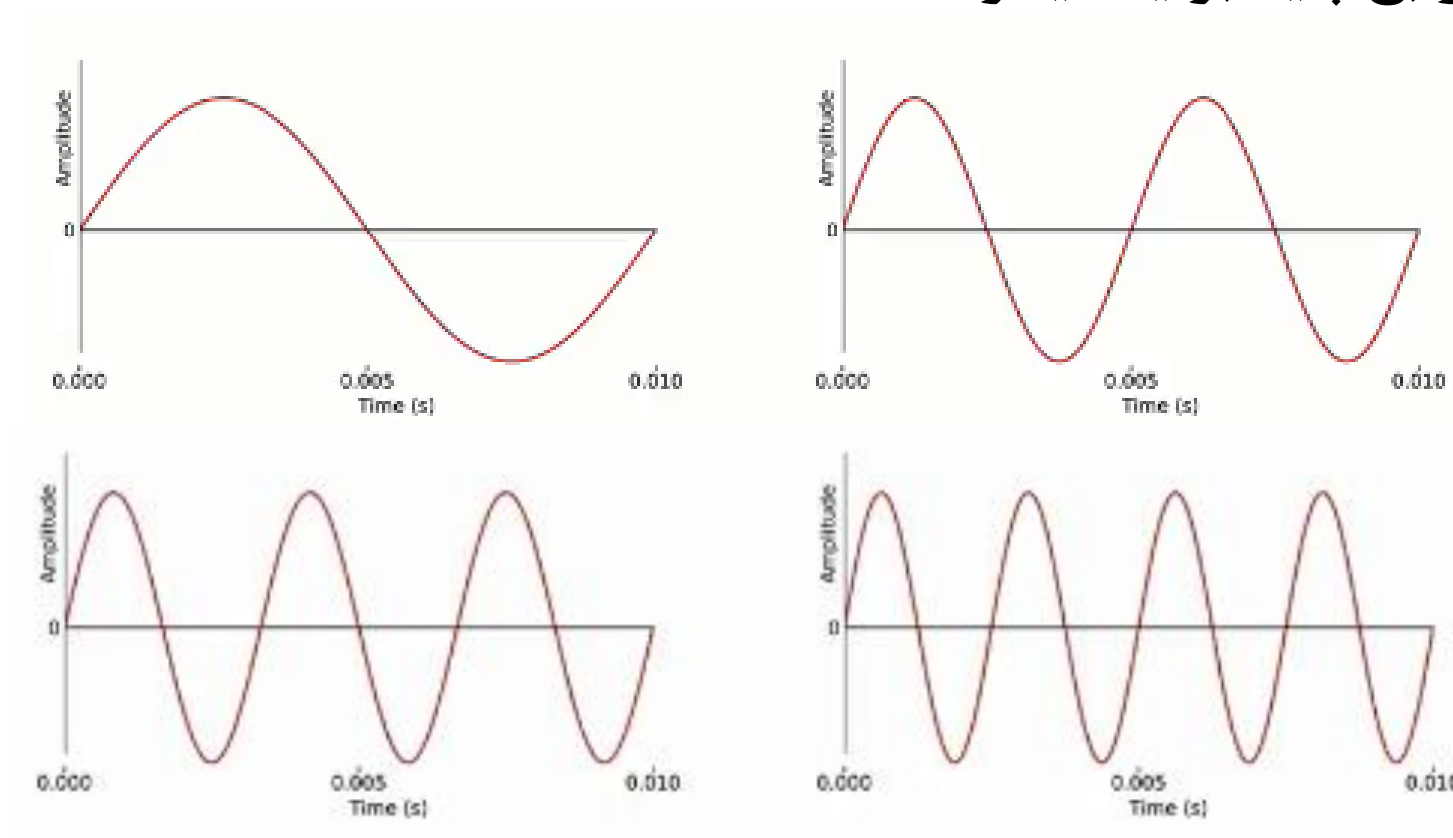

Hamidreza Baradaran Kashani

آنالیز فوریه

- ❖ خاصیت مهم آنالیز فوریه:
- ❖ متعامد بودن توابع پایه بر یکدیگر

Hamidreza Baradaran Kashani

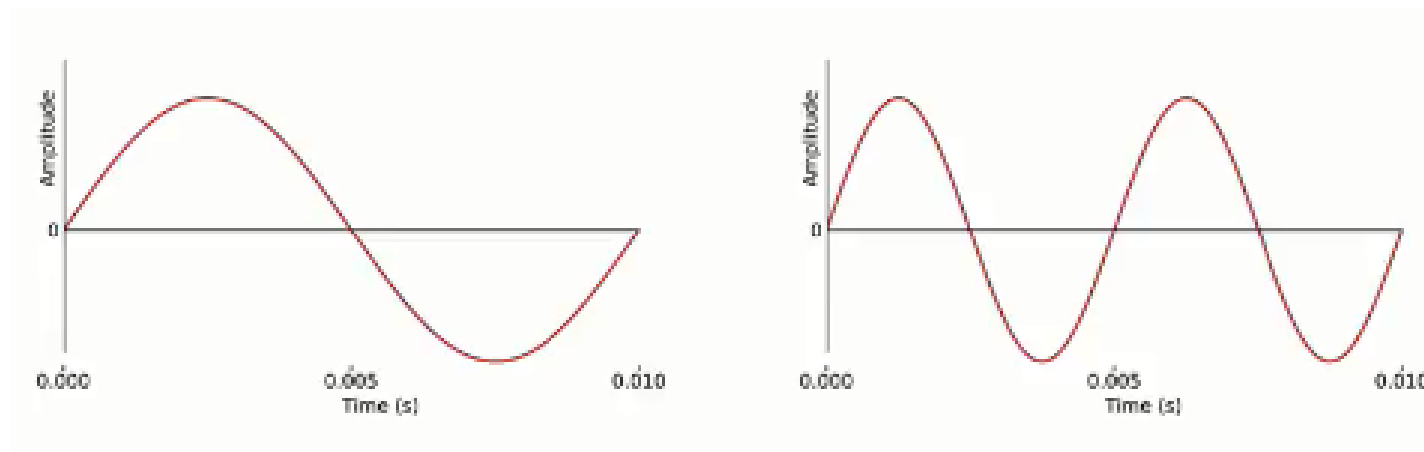
آنالیز فوریه

❖ خاصیت مهم آنالیز فوریه:

❖ متعامد بودن توابع پایه بر یکدیگر

❖ ضرب دورنی هر جفت از این توابع در یکدیگر برابر با صفر است.

❖ به عبارت دیگر، از فرکانس سیگنال پایه اول هیچ مقدار انرژی در سیگنال پایه دوم نیست و بالعکس.

Hamidreza Baradaran Kashani

❖ متعامد بودن توابع پایه بر یکدیگر به معنای آن است:

❖ می توان هر سیگنال را بصورت جمع وزن دار یک سری توابع پایه نوشت که مقادیر وزن منحصر بفرد هستند (unique solution).

❖ به عبارتی برای هر سیگنال فقط یک مجموعه ضریب وجود دارد (unique solution).

❖ این مجموعه ضریب همان اطلاعات موجود در سیگنال اصلی است.

❖ از طرفی معکوس این تحلیل یعنی سنتز سیگنال اصلی از روی توابع پایه و مقادیر وزنشان براحتی امکان پذیر است.

❖ تجزیه و تحلیل فوریه را تبدیل فوریه نیز می گویند: تبدیل از حوزه زمان به حوزه فرکانس

تحلیل حوزه فرکانس

❖ در تبدیل فوریه سیگنال (طیف سیگنال) دو نوع اطلاعات وجود دارند:

❖ دامنه طیف (magnitude spectrum)

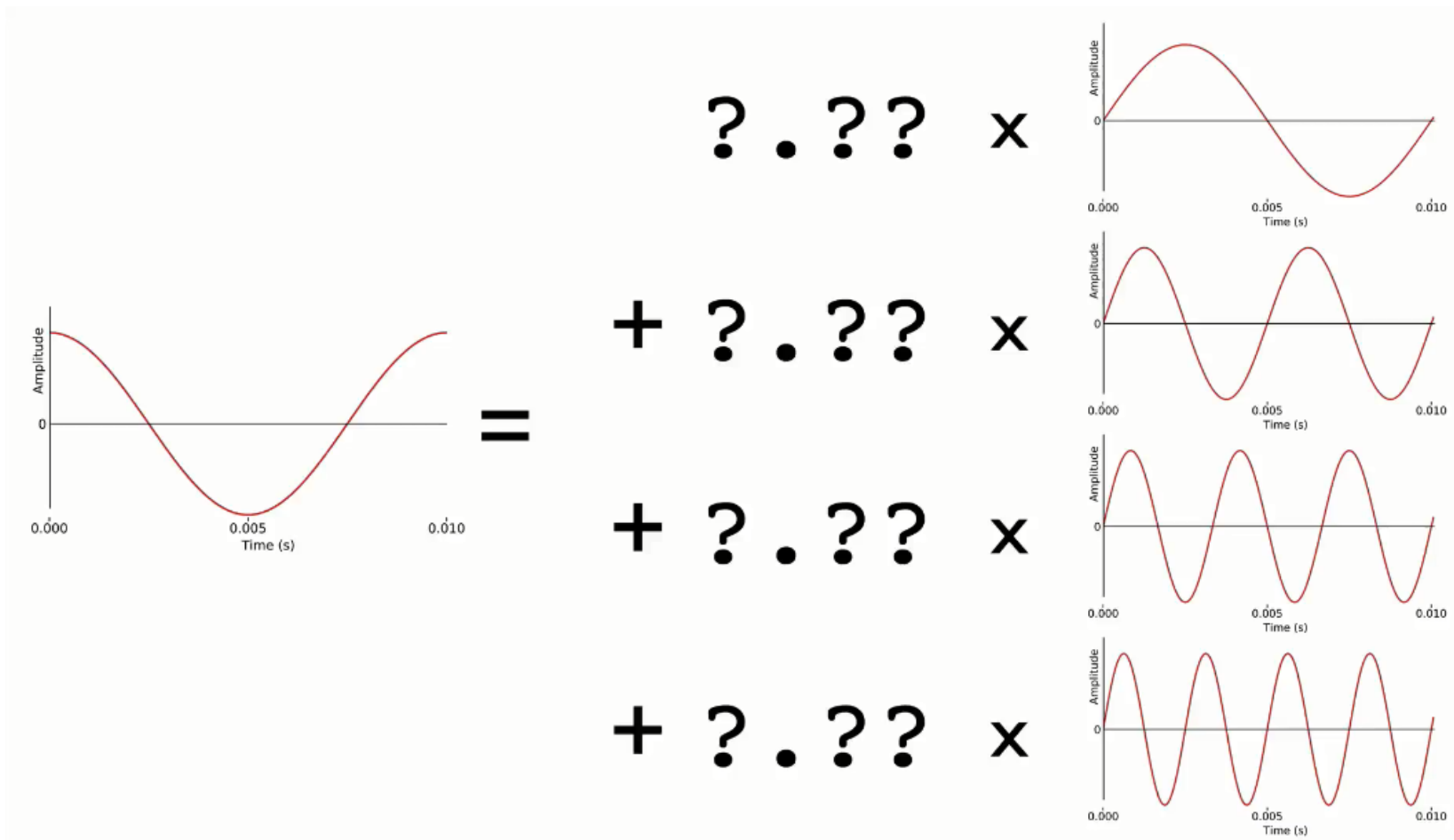
❖ فاز طیف (phase spectrum)

❖ سوال؟

فاز چقدر در پردازش گفتار اهمیت دارد؟

تحلیل حوزه فرکانس

سوال؟

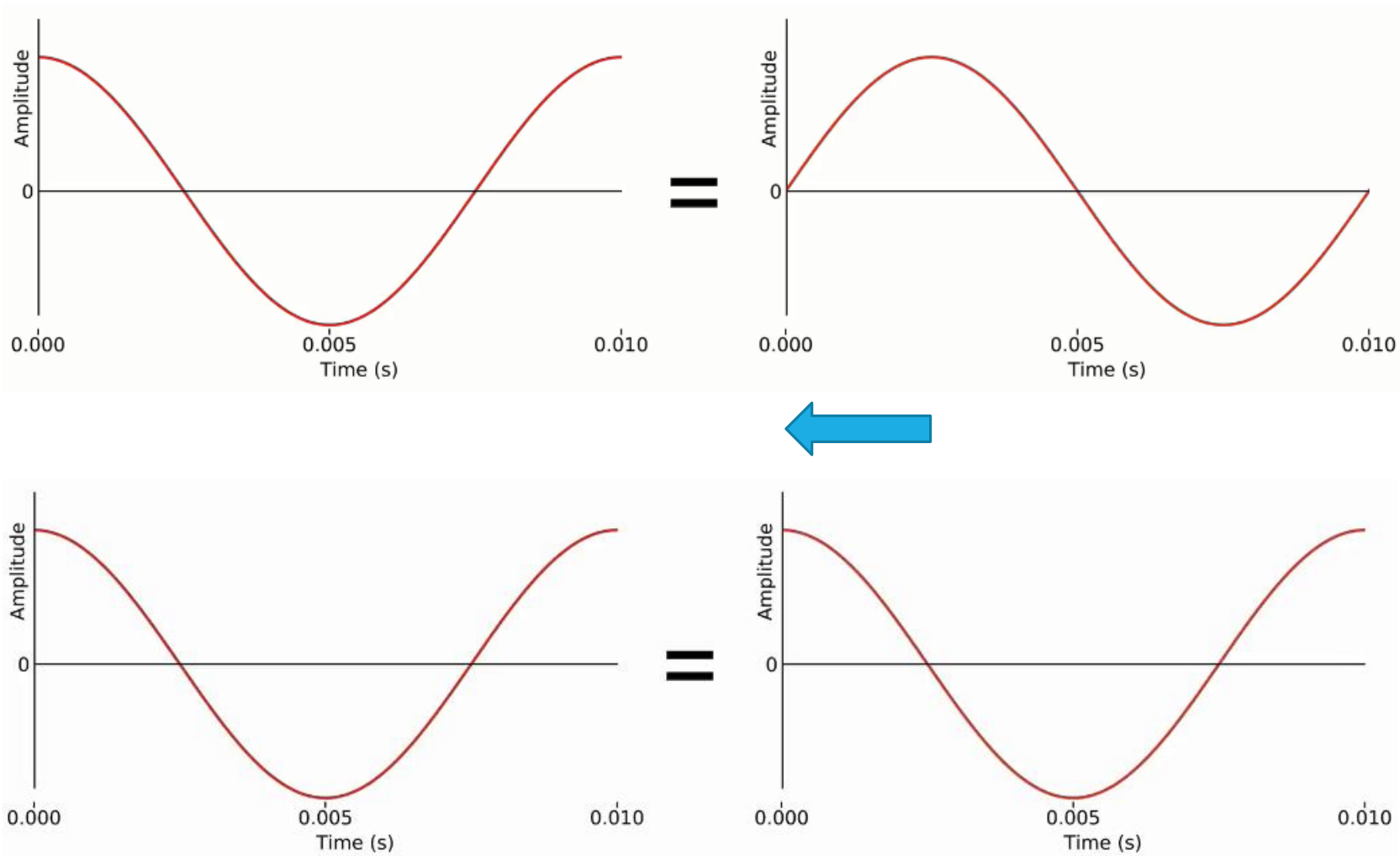
آیا می توان مجموعه ضرایبی
یافت که از روی توابع پایه
شکل فوق به سیگنال اصلی
برسیم؟ چرا؟

Hamidreza Baradaran Kashani

تحليل حوزه فرکانس - اثر فاز

راه حل؟
تغییر فاز توابع پایه

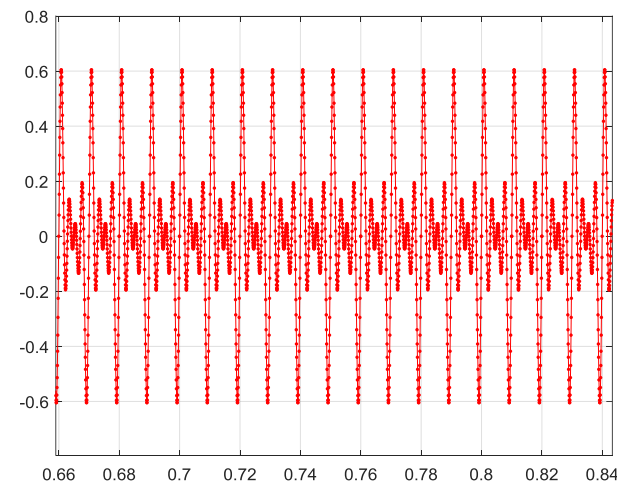
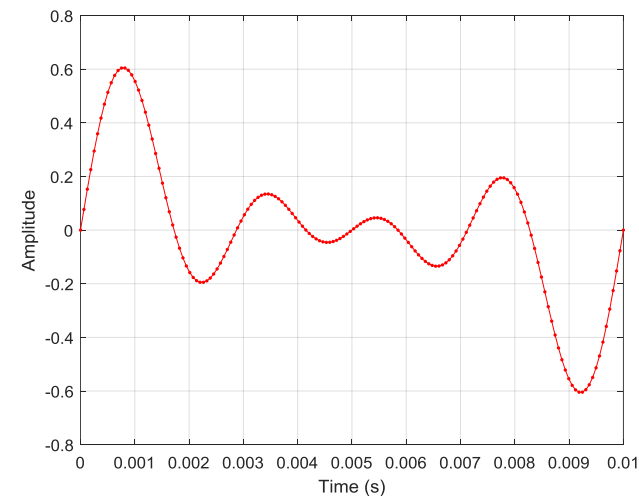
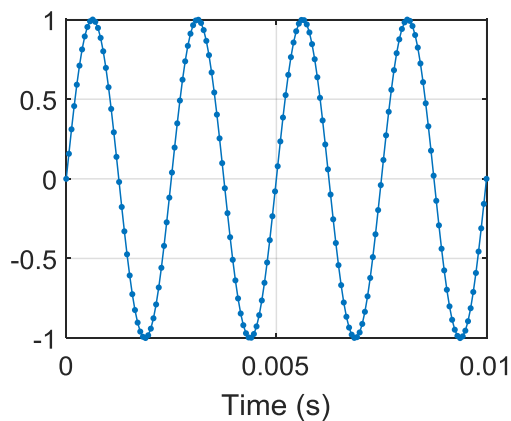
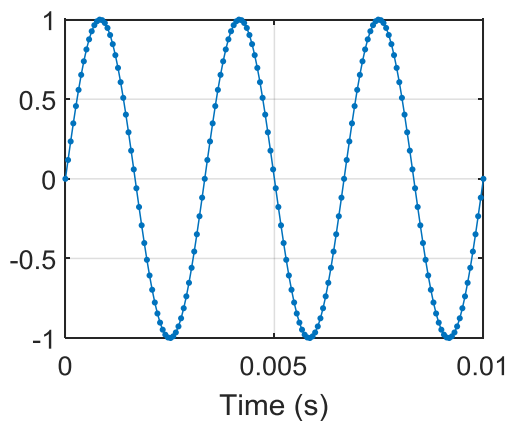
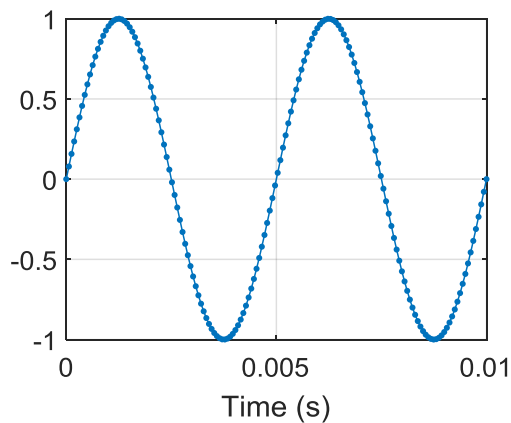
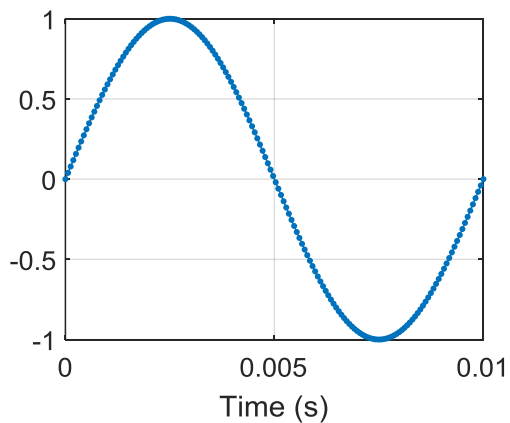

شیفت تابع پایه به
اندازه $1/4$ موج آن به
سمت چپ

Hamidreza Baradaran Kashani

تحليل حوزه فرکانس - اثر فاز

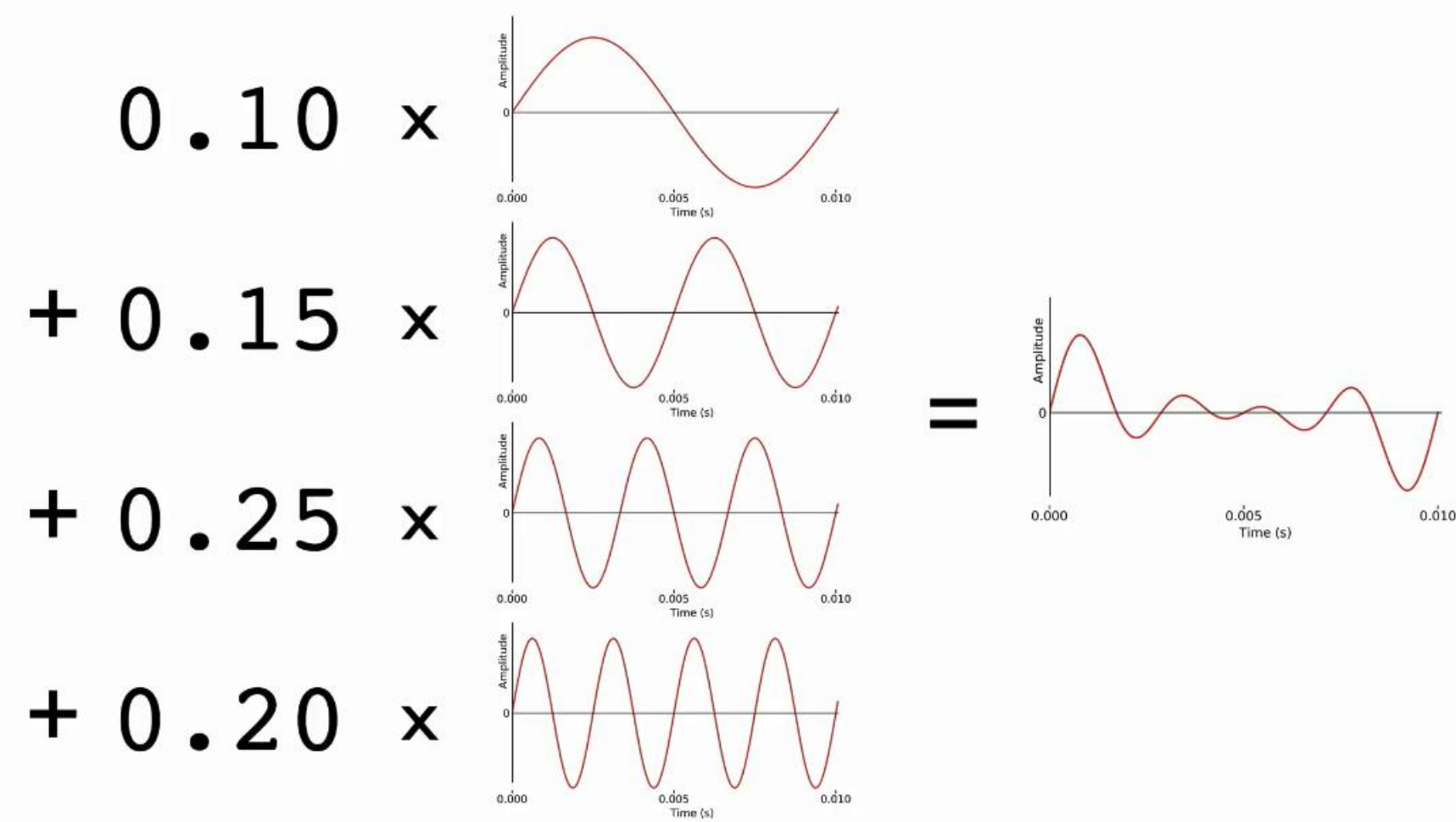

SumSineWaves.wav

Hamidreza Baradaran Kashani

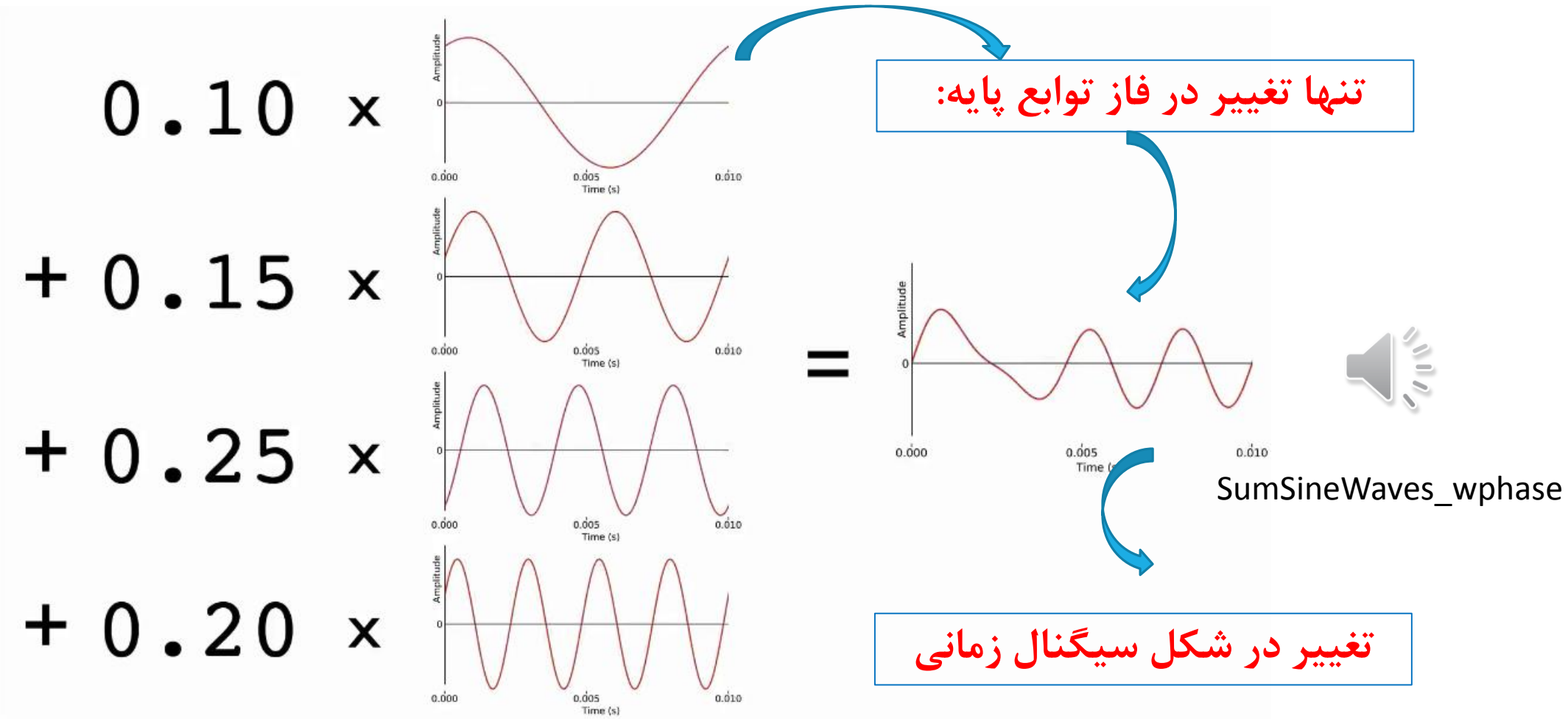
تحليل حوزه فرکانس - اثر فاز

Hamidreza Baradaran Kashani

تحلیل حوزه فرکانس - اثر فاز

Hamidreza Baradaran Kashani

تحلیل حوزه فرکانس - اثر فاز

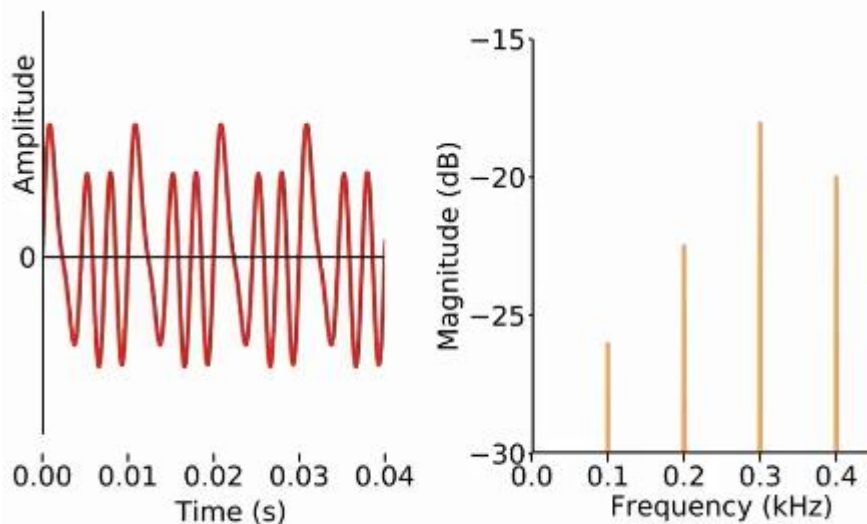
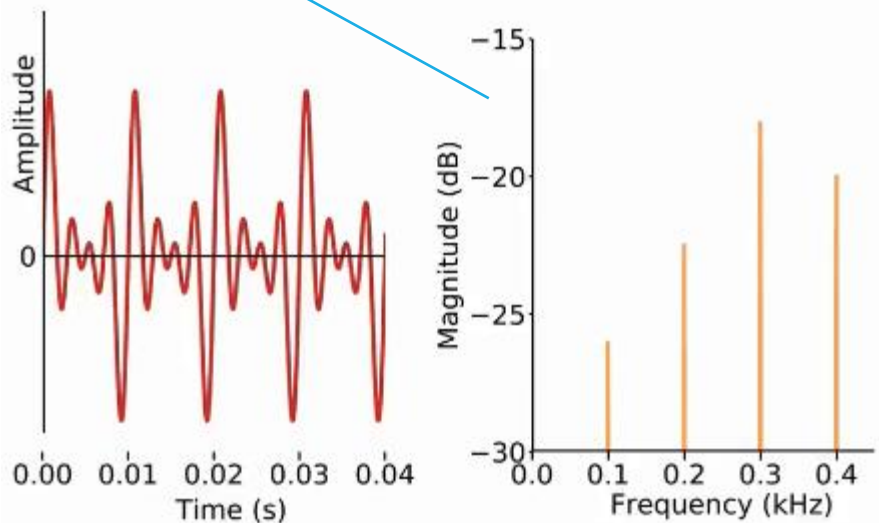
❖ در واقع با تغییر فاز توابع پایه:

❖ شکل سیگنال زمانی کاملاً متفاوت شده است. البته از لحاظ شنیداری تغییر چندانی حس نمی شود، چرا که سیستم شنوایی ما به این مقدار تغییرات فاز خیلی حساس نیست.

استفاده از مقیاس Log
روی دامنه طیف

❖ از این پس تمرکز ما روی دامنه طیف هست (نه فاز طیف).

❖ دامنه طیف (spectrum magnitude) دو شکل موج زیر یکسان است.

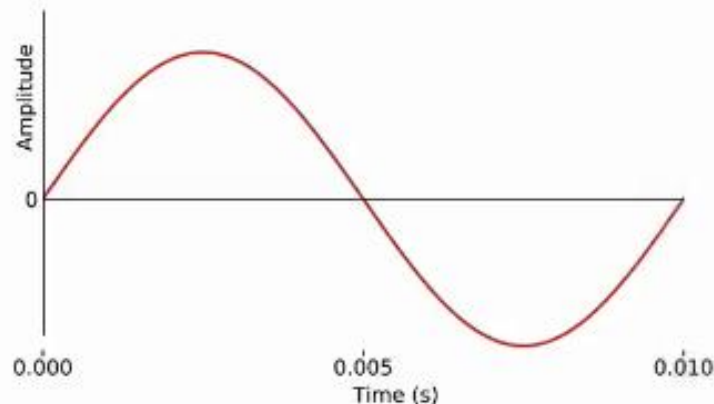
به نظر می رسد حوزه
زمانی حوزه مناسبی برای
آنالیز سیگنال گفتار
نیست و حوزه فرکانس و
بخصوص دامنه طیف
حاوی اطلاعات بیشتری
است

Hamidreza Baradaran Kashani

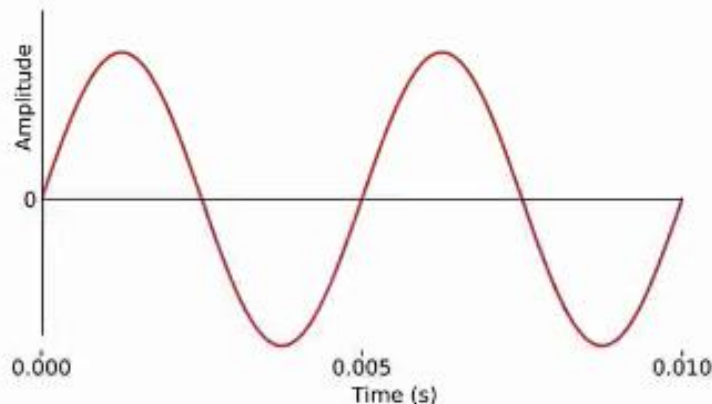

تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

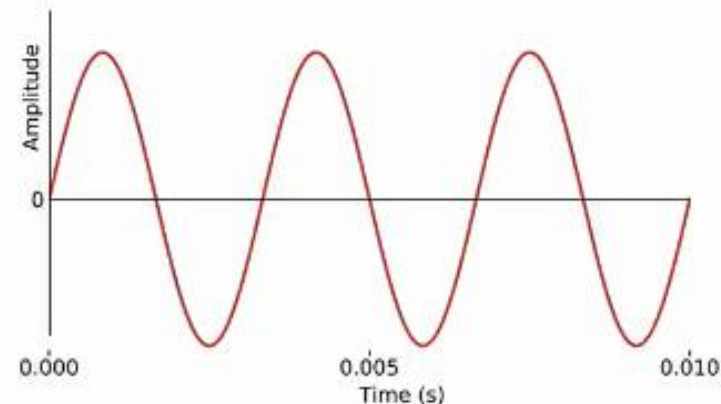
100 Hz

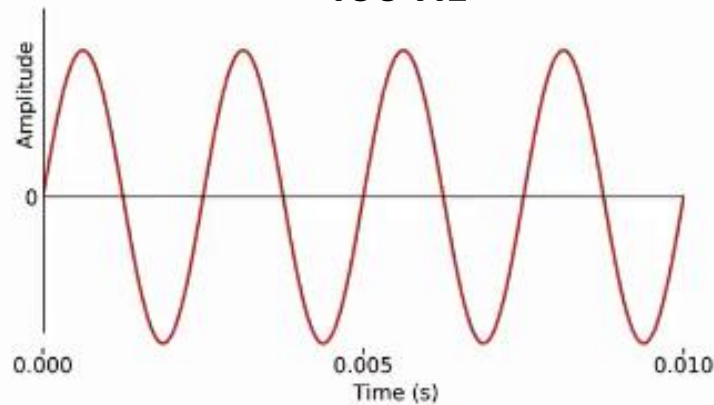
200 Hz

300 Hz

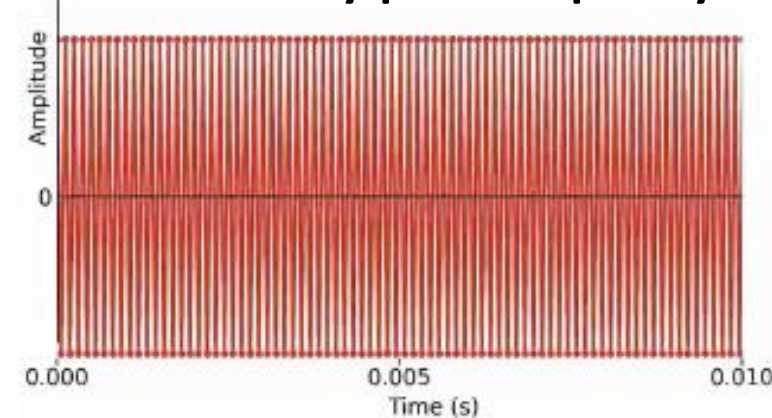

400 Hz

افزایش طول پنجره آنالیز:
- کمترین فرکانس سیگنال پایه
کاهش می یابد.
- سیگنال های پایه در فرکانس
یکسان از یکدیگر هستند

8000 Hz = Nyquist Frequency

Hamidreza Baradaran Kashani

تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

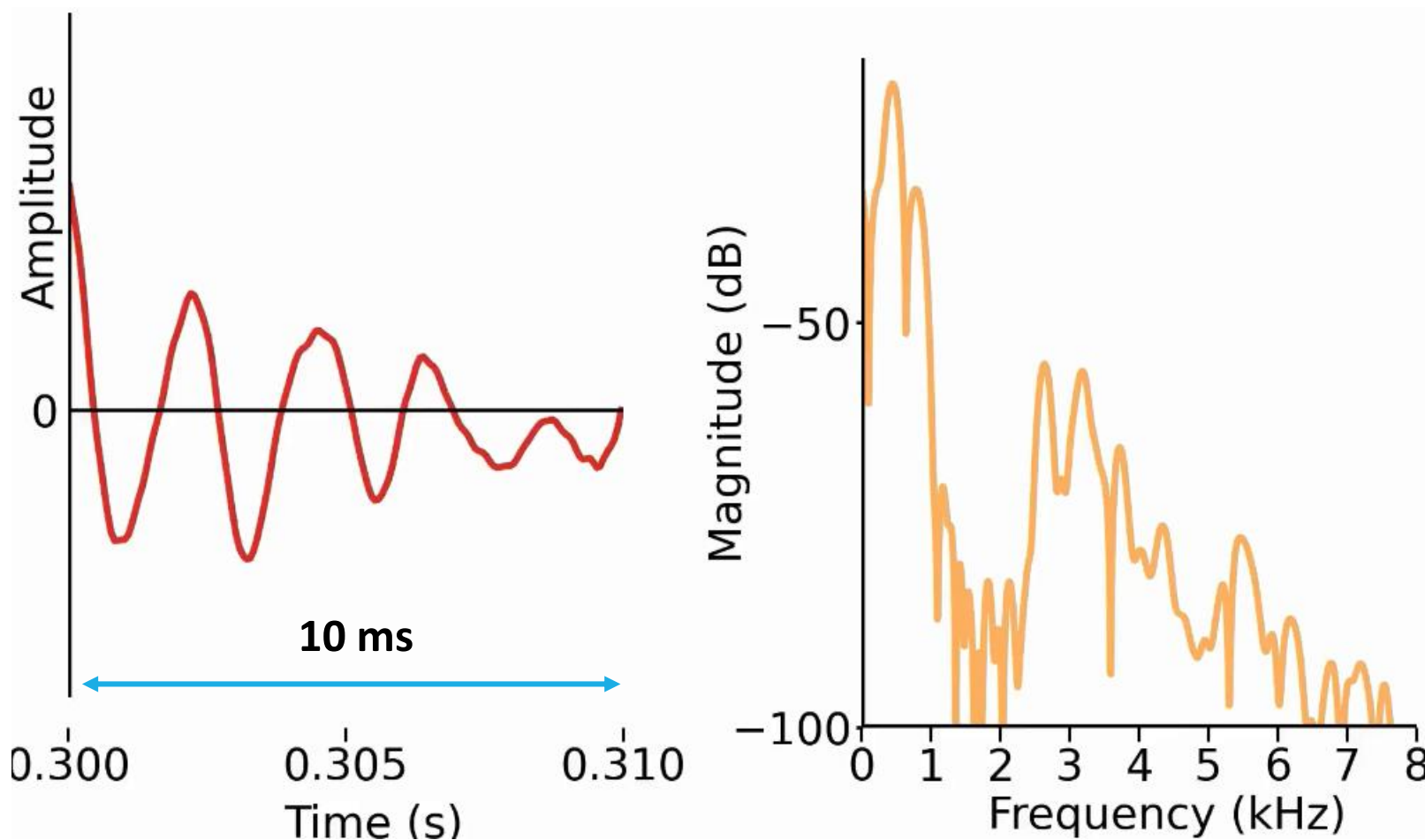
❖ افزایش طول پنجره آنالیز:

- ❖ فرضا در مثال قبل، طول پنجره آنالیز از ۰.۰۱ به ۰.۰۲ ثانیه افزایش یابد، یعنی ۲ برابر:
- ❖ کمترین فرکانس سینوسی که دقیقا در ۰.۰۲ ثانیه قرار گیرد، فرکانسش ۵۰ هرتز است.
- ❖ از طرفی سیگنال های پایه در فاصله فرکانسی یکسان قرار گرفته اند، یعنی دومین سیگنال پایه فرکانسش ۱۰۰ هرتز است و به همین ترتیب ۱۵۰ هرتز برای سومی و الی آخر!
- ❖ البته حداکثر فرکانس می تواند فرکانس نایکویست باشد (در اینجا مثلا ۸۰۰۰ هرتز)

با این توصیف تعداد سیگنال های پایه با دو برابر شدن طول پنجره چه تغییری کرد؟

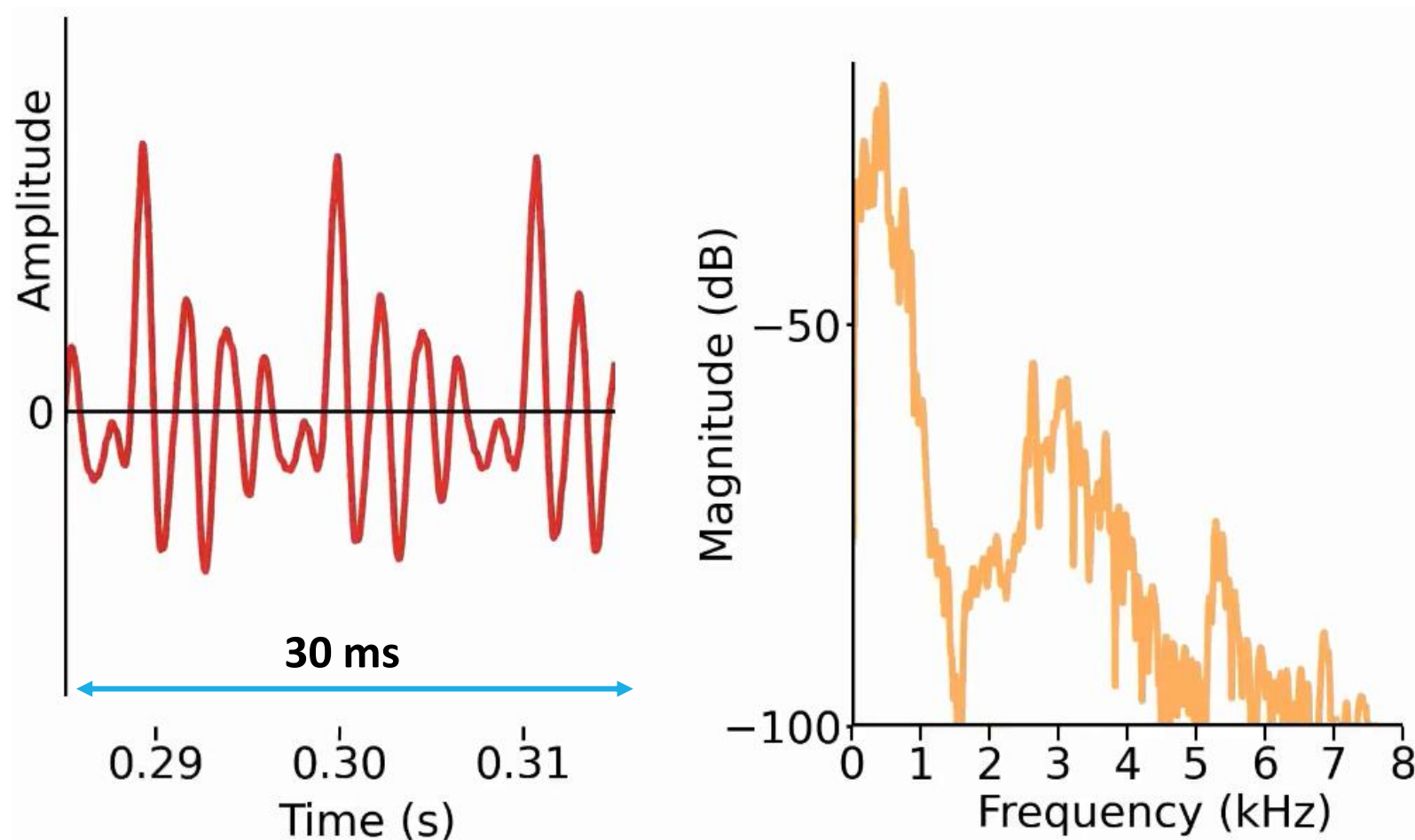
تحليل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

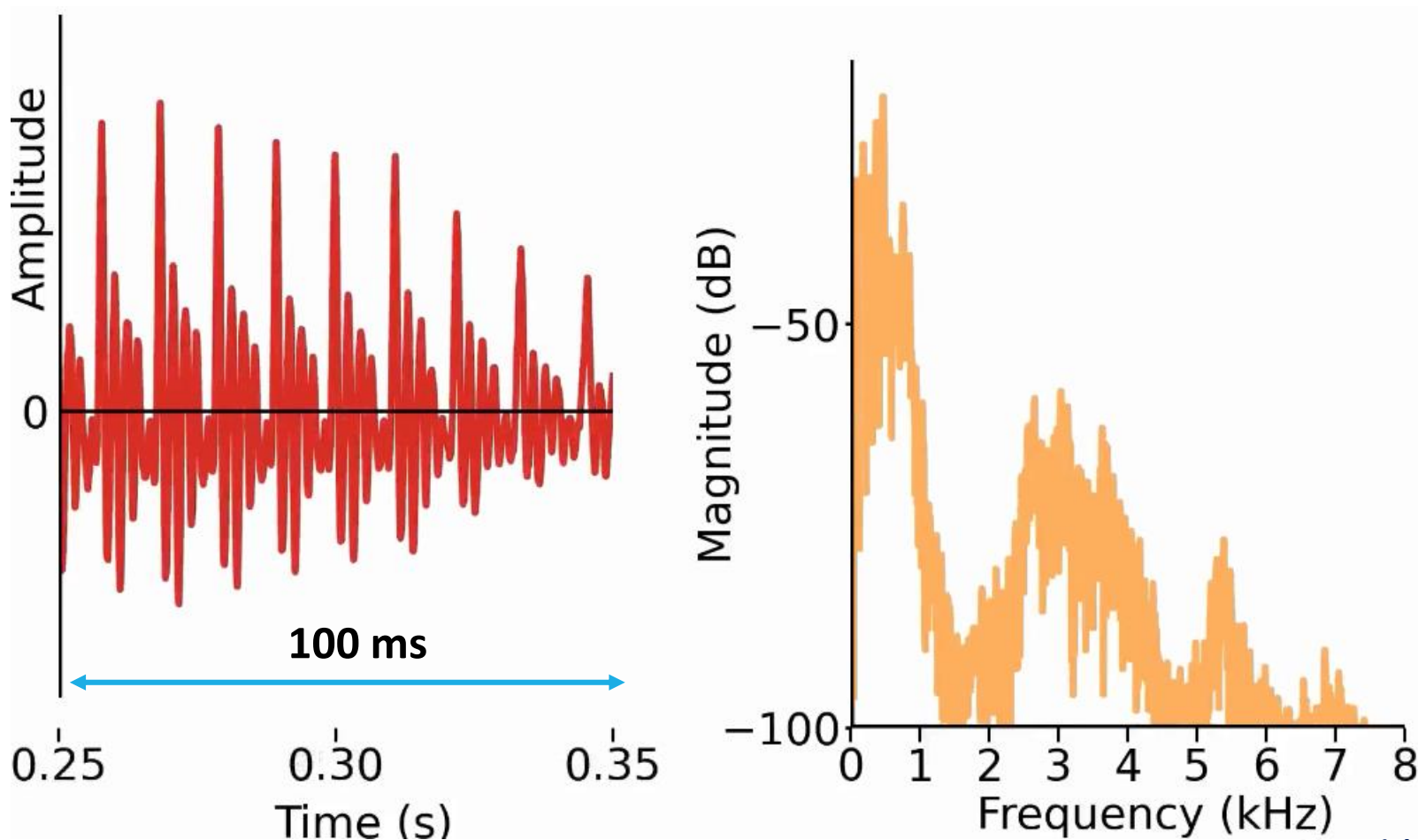
تحليل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

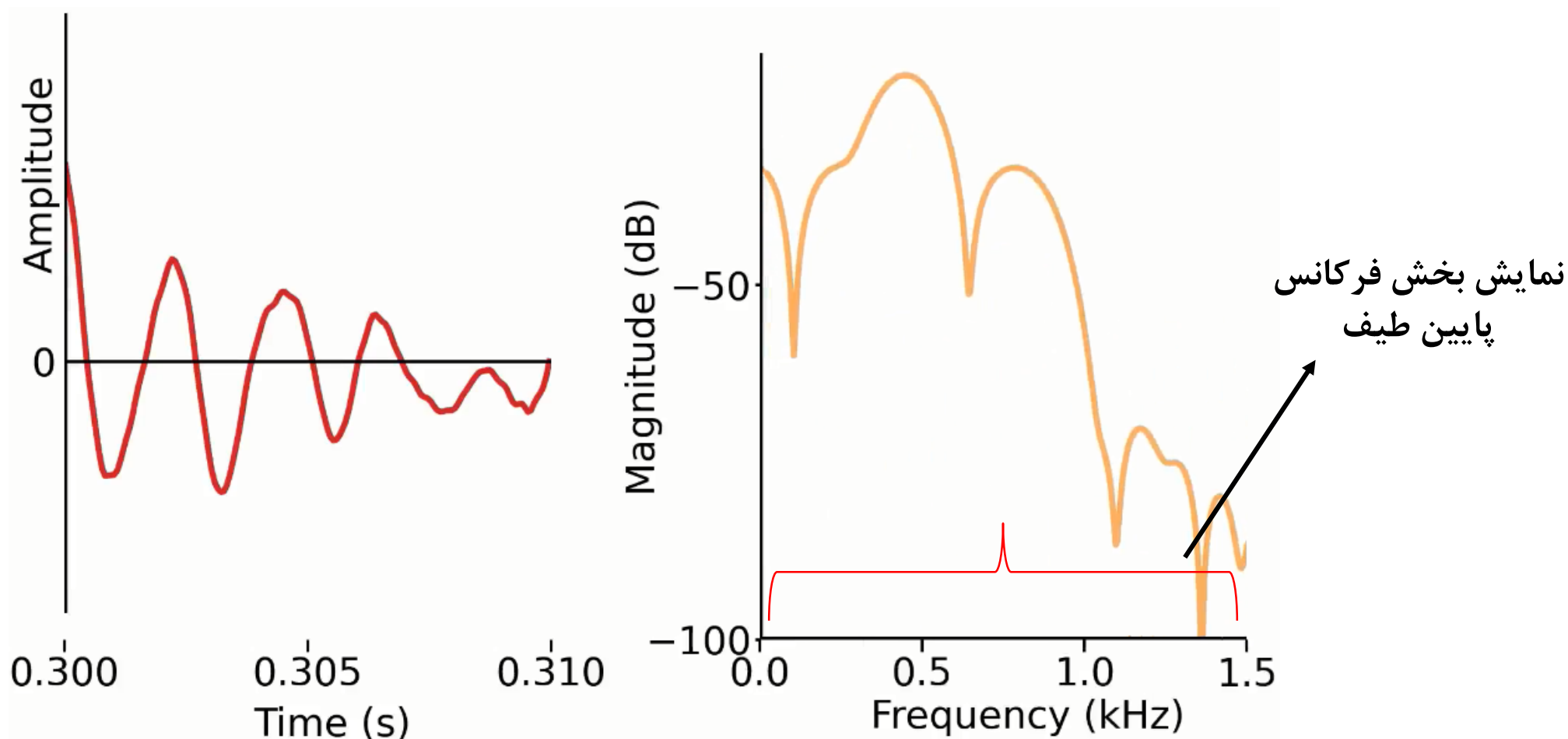
تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

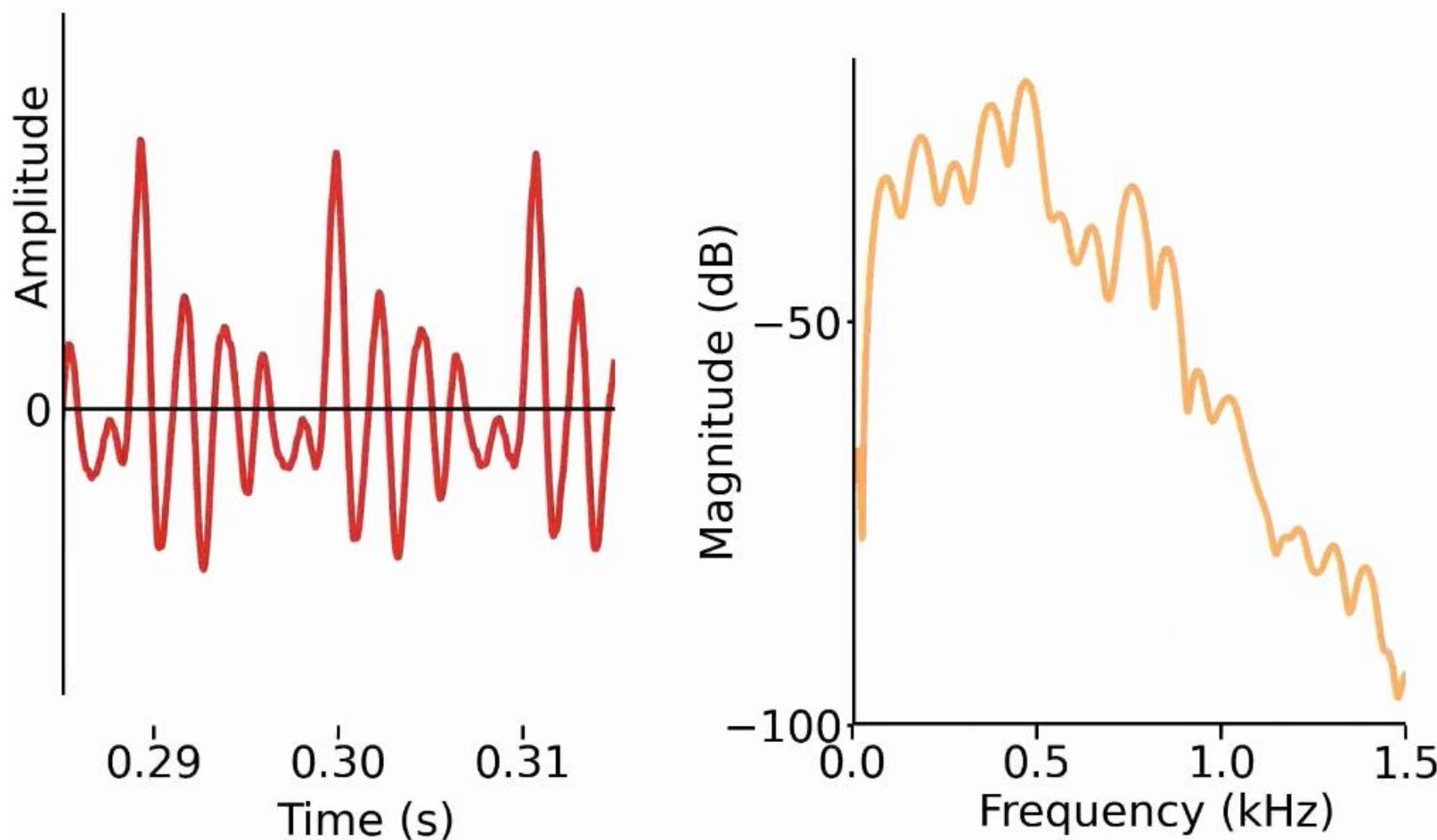
تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

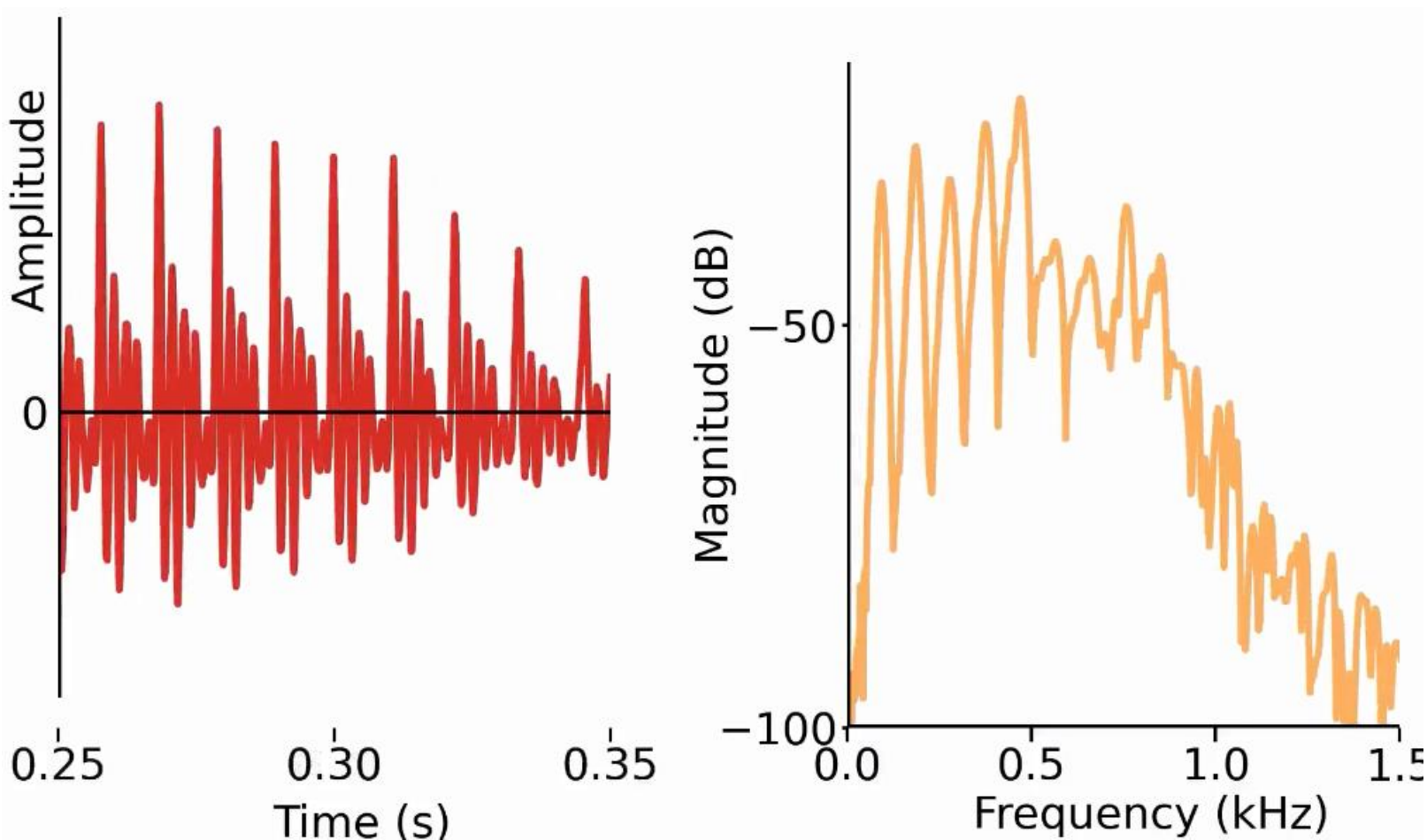
تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

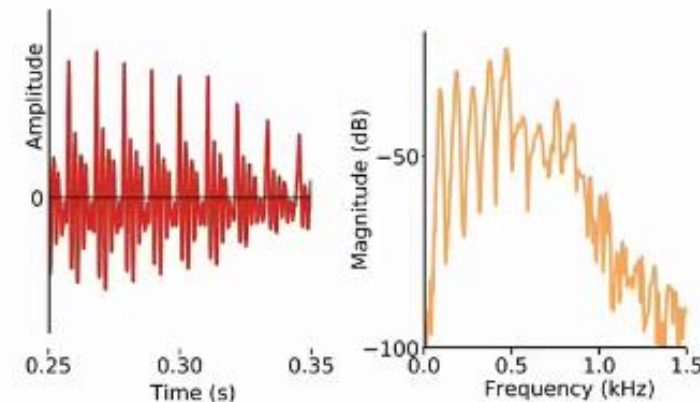
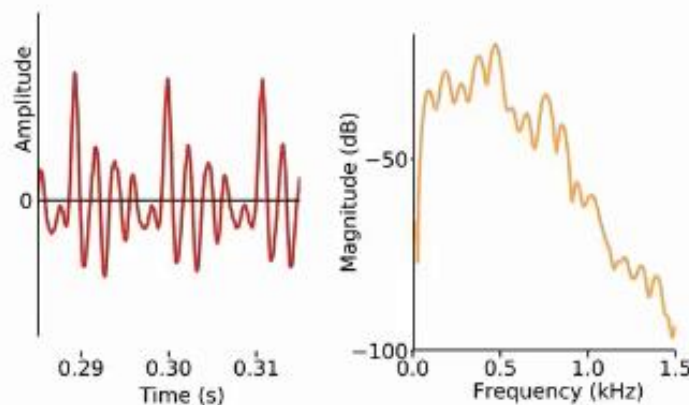
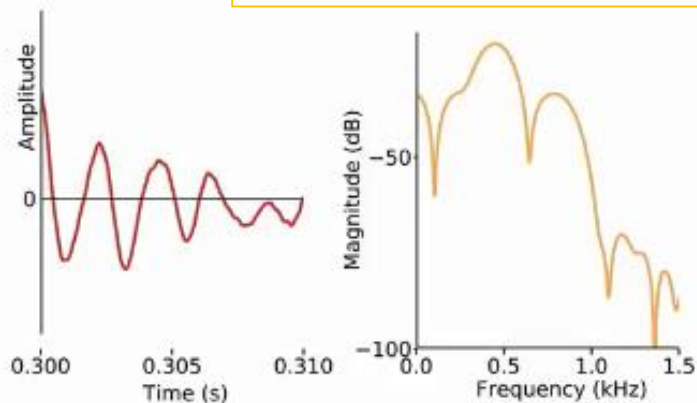

Hamidreza Baradaran Kashani

تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

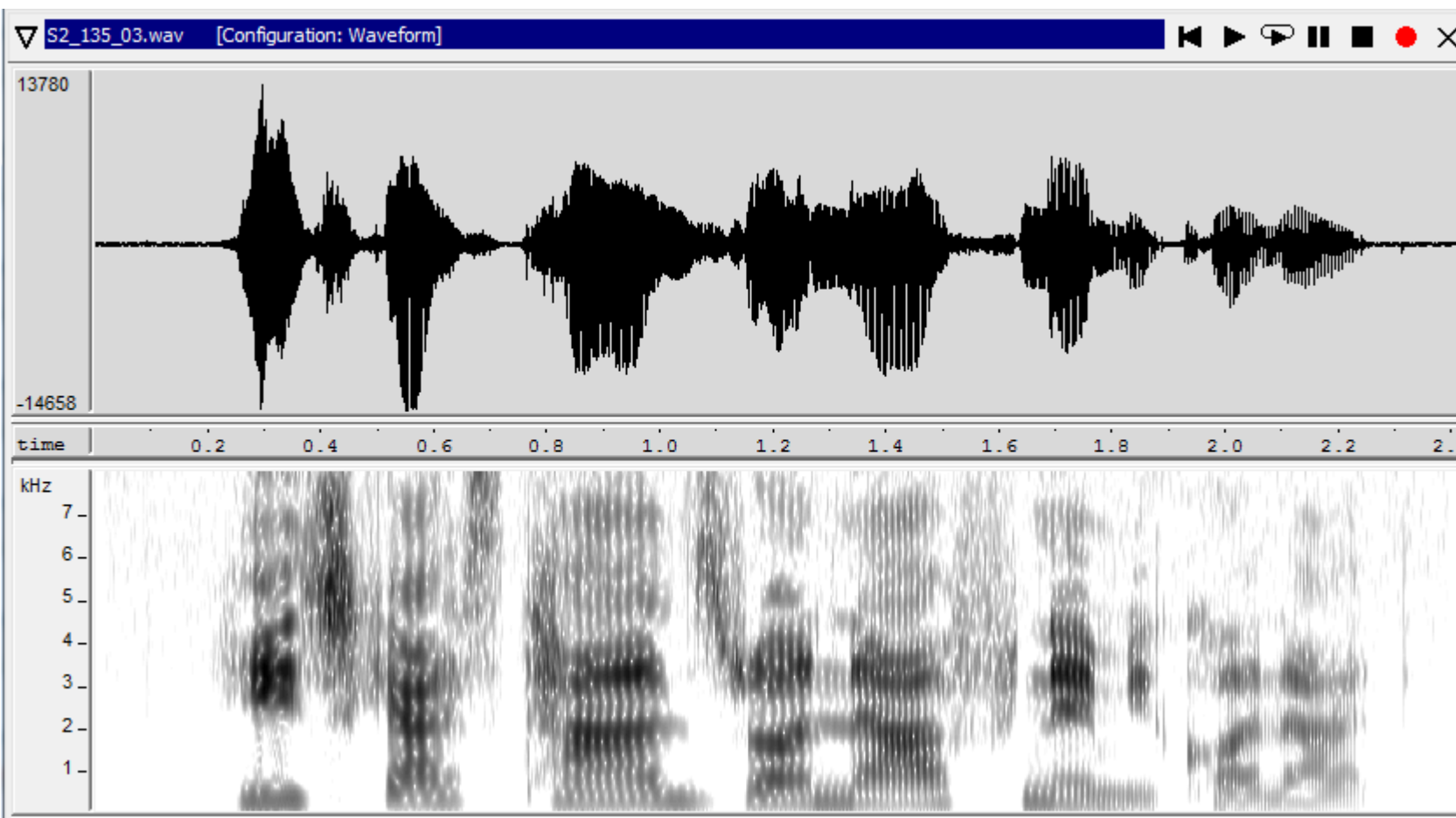
فریم آنالیز بزرگتر = تعداد سیگنال های پایه بیشتر = رزولوشن فرکانسی بیشتر

Hamidreza Baradaran Kashani

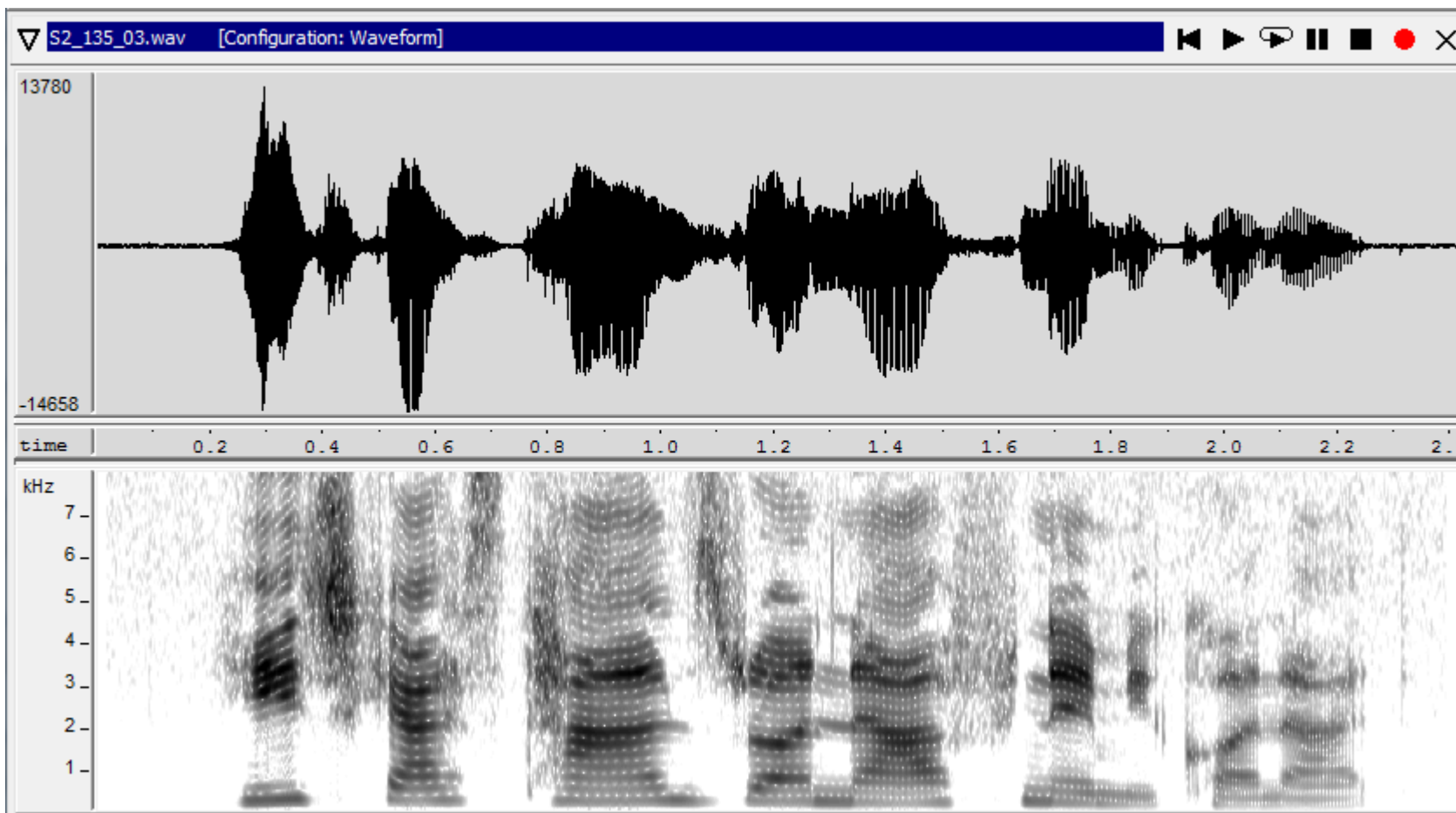
تحليل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

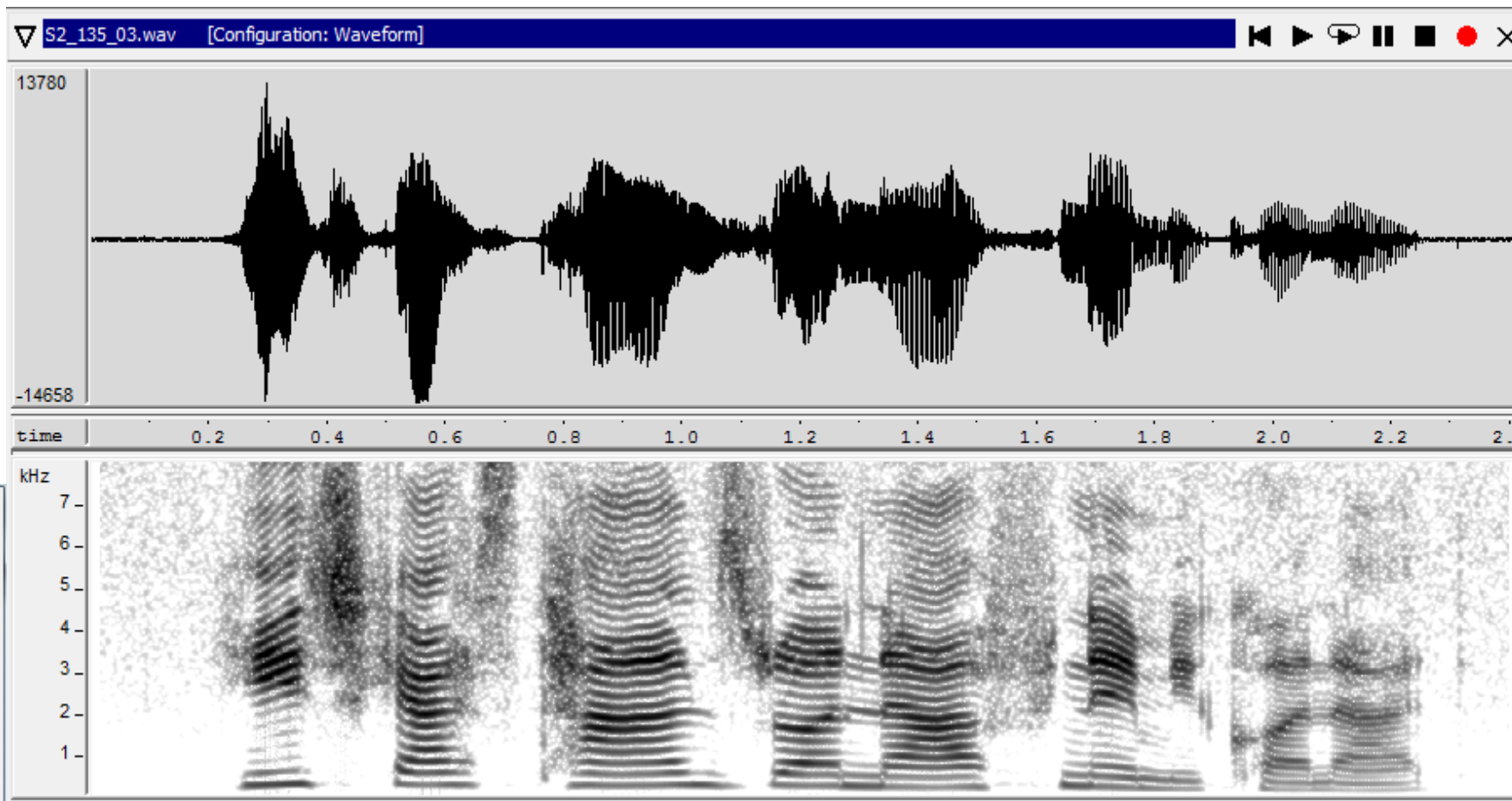
تحلیل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

تحليل حوزه فرکانس - اثر افزایش طول پنجره آنالیز

Hamidreza Baradaran Kashani

با تشکر از اساتید و همکاران گرامی:
آقای دکتر همایونیپور
آقای دکتر کبودیان